

Прэм'ер-міністр Беларусі Андрэй Кабякоў і Прэм'ер-міністр Малдовы Павел Філіп падчас адкрыцця Дзён культуры Малдовы ў Беларусі. / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

“Час змяніўся, але не адносіны”

У нашай краіне прайшлі Дні культуры Рэспублікі Малдова. Калі ў Кішыньве з'явіцца помнік Францыску Скарыне і хто зацікавіўся вопытам беларускіх рэстаўратараў, даведлася “К” падчас урачыстых мерапрыемстваў.

Вераніка МОЛАКАВА

— Гэты год асаблівы ў адносінах паміж нашымі краінамі, бо ў лістападзе мы будзем адзначаць 25-годдзе ўсталявання дыпламатычных адносін, хаця нашы сяброўскія сувязі маюць ужо векавыя традыцыі, — зазначыў на ўрачыстай цырымоніі адкрыцця Дзён культуры са сцэны Беларускай дзяржаўнай філармоніі Прэм'ер-міністр Рэспублікі Малдова Павел Філіп. — Хачу звярнуць увагу, што стасункі з Беларуссю развіваюцца апошнім часам усё больш імкліва: у верасні 2015 года ў Кішыньве з поспехам прайшлі Дні культуры Рэспублікі Беларусь, у 2016-м быў адкрыты Цэнтр беларускай культуры, да канца 2017 года ў нашай сталіцы з'явіцца помнік вашаму першадрукару Францыску Скарыне.

— Гэта значнальная падзея ў гісторыі адносін паміж рэспублікамі, якая сведчыць пра шчырую ўзаемную цікавасць, культурныя дасягненні нашых народаў і імкненні развіваць і ўмацоўваць супрацоўніцтва, — адзначыў Прэм'ер-міністр Рэспублікі Беларусь Андрэй Кабякоў. — Насуперак усім цяжкасцям сучаснага жыцця, культура і мастацтва здольныя напоўніць нашу рэчаіснасць асаблівым святлом і цеплынёй, садзейнічаць зберажэнню міру і згоды. З задавальненнем можна канстатаваць, што беларуска-малдаўскія адносіны, якія будуцца на трывалым падмурку сяброўскіх і культурных сувязяў, актывізаваліся ва ўсіх галінах, і мы будзем гэта падтрымліваць.

Заканчэнне — на старонцы 2.

ТАКИМ БУДЗЕ ПОМНИК ПЕСНЯРУ У МІНСКУ

Александр Каструкоў. Макет будучага помніка Уладзіміру Мулявіну ў Мінску.

Стар. 2.

Праекты развіцця

Так атрымалася, што па-за ўвагай нашага аўтатуру аказаліся раёны Беларусі па перыметры мяжы. Вырашылі гэты недахоп ліквідаваць, бензін не эканоміць і гэтым разам дабрацца ці не да самай паўночнай кропкі краіны. Інакш кажучы, рушылі па зямлі Віцебшчыны ў бок Асвеі. Тое, што бачылі па дарозе, настройвала на выключна дзелавы лад.

Яўген РАГІН, Канстанцін АНТАНОВІЧ, Мінск — Мёрскі, Верхнядзвінскі, Расонскі раёны Віцебскай вобласці

Уразіла, да прыкладу, Глыбоччына. Дакладней — прыдарожная рэклама, датычная цікавостак мясцовай культуры. Першы банер радасна распавёў, што брэнд раённага цэнтра — згушчонка. Наступны шчыт паведаміў: “Глыбокае — вішнёвая сталіца”. А яшчэ праз колькі часу заўважылі з акенца легкавіка яшчэ два банеры. Адзін за адным яны да-

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

І булачка да чаю...

водзілі мінакам, што на гэтай зямлі нарадзіліся славуцтыя Язэп Драздовіч ды Ігнат Буйніцкі. Так што брэндаў (якія раскручваюцца!) на Глыбоччыне больш чым дастаткова. Не скажам, што ў іншых раёнах іх менш, але вось такой шчыльнасці прыдарожнага піяру мы нідзе бадай не бачылі. І аргументы для плумачэня сітуацыі ведаем больш-менш дакладна: маўляў, плаціць трэба шмат. Абячаем разабрацца і ў бліжэйшы час паведаміць, у якую капейку абышлася мясцовай культуры такая рэклама. Для іншых рэгіёнаў гэтая інфармацыя павінна быць карыснай. А кіраўнікі Глыбоцкага раёна — малайцы! Прынамсі, яны ведаюць, што такое менеджмент і маркетинг... А мы рушым далей.

Дом цвярозасці — даўніна ды сучаснасць

Чым было адметнае мястэчка **Дзісна**, што на **Мёршчыне**? У плане культуры тым, што з 1901 года тут працаваў “уезны аддзел Папячыце-

льства аб народнай цвярозасці”. Калі мовай не колішняй афіцыйнай, а сённяшняй прастай — Дом цвярозасці. Пра гэта нам распавяла дырэктар гарадскога Дома рамёстваў Алена Балаш. А мы слухалі і здзіўляліся. Дык вось, на другім паверсе адмысловага будынка чырвонай цэгля ладзіліся культурныя дзеі. Да прыкладу, тут у 1911 годзе дэютаваў са сваёй тэатральнай трупай памянёны ўжо Ігнат Буйніцкі. Першы ж паверх адводзіўся пад чайную з бильярдам: тут можна было атрымаць бясплатны чай і булачку. Ну скажыце, чым не правобраз клубнай установы будучыні? Насамрэч, усё новае — добра забытае старое. Да нядаўняга часу ў гэтым будынку месціўся Дом рамёстваў, месца хапала і для гурткоў, і для выстаў, бо класных майстроў-рамеснікаў у наваколлі вельмі шмат. І апошняе, калі гаворка пра мінулае: у маляўнічым двухпавярховым дамку здымаліся сцэны суда кінастужкі Валерыя Рыбарава “Сведка”. (Увогуле, у

Гармонік і гармонія

XX Міжнародны фестываль народнай музыкі “Звіняць цымбалы і гармонік”, па сутнасці, распачаўся ўчора, 9 чэрвеня.

Як паведамляе “К” галоўны спецыяліст аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Пастаўскага райвыканкама Ганна Мухля, ужо адбыліся традыцыйны конкурс калектываў ды індывідуальных выканаўцаў “Хто каго?” і канцэрт. Гэтым разам самадзейныя артысты прыехалі з Літвы, Латвіі, Польшчы, Украіны, Расіі, Эстоніі...

Далейшая “партытура” фестывалю наступная. Сёння на галоўнай гарадской плошчы адбываецца яго ўрачыстае адкрыццё. У райвыканкаме будзе наладжаная прэс-канферэнцыя для журналістаў. Далей усіх чакае тэатралізаваная дзея “Пастаўскі баль”. Для Палаца Тызенгаўзаў будзе гучаць класічная музыка. Такім чынам працягнецца фестывальны цыкл “Музыка беларускіх палацаў і сядзіб”.

У Паставах ужо сабраліся лепшыя майстры-рамеснікі з усёй Віцебшчыны. Аматыры фэсту цудоўна ведаюць, што ў гэтыя дні тут можна набыць сувенір на любы густ і кошт. Чакаюцца не толькі канцэрты, але і забаўляльныя ды спартыўныя мерапрыемствы, прэзентацыі, выставы. У музеі будзе адкрыта экспазіцыя, прысвечаная навукоўцам, што нарадзіліся на Пастаўшчыне. Прыклад асветнікаў Тызенгаўзаў паўплываў на лёсы многіх.

Чакаюцца выступленне шоу-гурта “Маракасы” з Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, фаер-шоу і феерверк, батл лепшых дзі-дзэяў Віцебскай вобласці. 11 чэрвеня адбудзецца гала-канцэрт. Выступіць удзельнікі фэсту, але і ансамбль салістаў Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Жыноўіча.

К

антуражы маляўнічай Дзісны знята больш за дзясятка мастацкіх стужак з удзелам знакамітых савецкіх кінаакцёраў.)

А цяпер — пра дзень сённяшні. Дом рамёстваў арандуе памяшканні ў аддзела адукацыі. Справа ў тым, што Дом цвярозасці ніколі капітальна не рамантаваўся, і на сёння ён — у аварыйным стане. Не, работы тут распачалі, перакрылі, да прыкладу, дах. Але з 2011 года рамонт “замарожаны” з-за адсутнасці фінансавання.

Але няма падстаў казаць, што на новым месцы жыхарства ГДР пачувае сябе ў гультаяватых прымаках. Наадварот (відаць, экстрэмальныя ўмовы паспрыялі), установа (самая маладзейшая з раённых дамоў рамёстваў — ёй 10 гадоў) вызначыцца зайздроснай актыўнасцю. Тут дзевяць (!) кірункаў дзейнасці: паходы, гутаркі, экспедыцыі, кірмашы, вечары сустрэч, выставы, майстар-класы, гурткі, экскурсіі. Рэканструяваныя не толькі мясцовы летні, але і зімовы строй, чаго мы нідзе не бачылі.

Заканчэнне — на старонках 10 — 11.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

9 чэрвеня афіцыйна адкрылі Дні культуры Пермскага краю Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь. Афіцыйную дэлегацыю ўзначальвае намеснік старшыні Урада Пермскага краю Ірына Івенскіх. У планах дэлегацыі — наведванне Беларускага дзяржаўнага аграрнага тэхнічнага ўніверсітэта, Рэспубліканскага інстытута прафесійнай адукацыі, Музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

былі абмеркаваныя пытанні ў сферы адукацыі і культуры, вызначаны перспектывы кірунку развіцця для далейшага супрацоўніцтва.

Як адзначыў, адкрываючы пасяджэнне, Святлоў, у апошні час кантакты паміж Беларуссю і Пермскім краем Расіі развіваюцца досыць інтэнсіўна ў самых розных сферах. Гэтану значна паспрыяла падпісанне Пагаднення паміж бакамі аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і гуманітарным супрацоўніцтве. Так, са жніўня мінулага года, калі ў Пярмі адбылося

дзённе працоўнай групы па азначаным вышэй супрацоўніцтве, на якім былі вызначаны перспектывы напрамку ўзаемадзейння ў кірунку павелічэння аб'ёмаў экспарту.

Адразу па завяршэнні пасяджэння Барыс Святлоў і Ірына Івенскіх прынялі ўдзел у адкрыцці фотавыставы "Пермскія багі. Вобраз. Месца. Час", якая размясцілася ў "Атрыуме", на трэцім паверсе Нацыянальнай бібліятэкі краіны. На ёй прадстаўлены архіўныя фота, а таксама здымкі сучасных пермскіх фатографістаў, якія адлюстроўваюць

Кантэкст дзён культуры

Барыс Святлоў і Ірына Івенскіх падчас пасяджэння рабочай групы. / Фота Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧА

У вялікай канцэртнай зале Белдзяржфілармоніі падчас адкрыцця падзеі выступіў Пермскі губернска аркестр пад кіраўніцтвам галоўнага рэжысёра, мастацкага кіраўніка, заслужанага работніка культуры Расійскай Федэрацыі, палкоўніка Яўгенія Тверацінава. Калектыву прэзентаваў вялікую канцэртную праграму "Мой родны край", якая распавядае пра шматнацыянальнасць Пермскай зямлі, самабытнасць рускай культуры і шырыню рускай душы. Сёння, 10 чэрвеня, аркестр выступіў у гістарычным цэнтры нашай сталіцы — у Верхнім горадзе.

Учора ў Нацыянальнай бібліятэцы адбылося і пасяджэнне сумеснай рабочай групы па пытаннях развіцця двухбаковага супрацоўніцтва паміж Рэспублікай Беларусь і Пермскім краем Расійскай Федэрацыі. Кіраўніком беларускай часткі рабочай групы з'яўляецца міністр культуры Беларусі Барыс Святлоў, расійскую ўзначаліла Ірына Івенскіх. Падчас працы рабочай групы

першае пасяджэнне рабочай групы, паміж Беларуссю і Пермскім краем Расіі значна вырас тавараабарот, актывізаваліся культурныя і творчыя стасункі. Ірына Івенскіх падкрэсліла, што ў Пярмі кожны добра ведае беларускую прадукцыю, а супрацоўніцтва паміж прадстаўнікамі музейнай супольнасці Пермскага краю і Беларусі выйшла на даволі значны ўзровень, і, натуральна, мае быць працягнута ў далейшым.

Нагадаем, што летась у рамках III Форума рэгіёнаў Беларусі і Расіі дэлегацыя Пермскага краю на чале з губернатарам Пермшчыны Віктарам Басаргіным ужо наведвала Мінск. Тады адбылося падпісанне Пагаднення паміж бакамі аб гандлёва-эканамічным, навукова-тэхнічным і гуманітарным супрацоўніцтве. У жніўні мінулага года візіт у адказ зрабіла беларуская дэлегацыя на чале з міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Барысам Святловым. Там адбылося першае пася-

дзённе працоўнай групы па азначаным вышэй супрацоўніцтве, на якім былі вызначаны перспектывы напрамку ўзаемадзейння ў кірунку павелічэння аб'ёмаў экспарту.

Адразу па завяршэнні пасяджэння Барыс Святлоў і Ірына Івенскіх прынялі ўдзел у адкрыцці фотавыставы "Пермскія багі. Вобраз. Месца. Час", якая размясцілася ў "Атрыуме", на трэцім паверсе Нацыянальнай бібліятэкі краіны. На ёй прадстаўлены архіўныя фота, а таксама здымкі сучасных пермскіх фатографістаў, якія адлюстроўваюць

дзённе працоўнай групы па азначаным вышэй супрацоўніцтве, на якім былі вызначаны перспектывы напрамку ўзаемадзейння ў кірунку павелічэння аб'ёмаў экспарту.

Сталічны бульвар, названы імем Уладзіміра Мулявіна, у хуткім часе атрымае вобразную дамінанту. Тут паўстане помнік музыканту.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

Зменіцца і планіроўка прасторы тамтэйшага сквера, каб надаць яму больш уплывасці і прэзентабельнасці. Над помнікам працуе скульптар Аляксандр Каструкоў — майстар, які

Такім будзе помнік...

ўжо неаднойчы звяртаўся да вобраза Мулявіна. Пра помнік скульптар распавядае нашаму карэспандэнту.

— Я імкнуся зрабіць скульптуру камернай, бо такога вырашэння вымагае сама прастора. Гэта з'яўляецца сквер у крокавай даступнасці ад шумлівага праспекта. Тут людзі адпачываюць ад гарадскога тлуму, і помнік кштальту таго, што Мулявіну паставілі ў Екацярынбургу, падаецца, не пасуе скверу. Бо ён, у адрозненне ад плошчы, паграбуе іншага маштабу пластыкі.

У скульптуры, над якой зараз працую, я хачу ўвасобіць сваё разуменне гэтай выдатнай асобы. Мне пашчасці-

ла ведаць Мулявіна. Па маладых гадах, а гэта быў час бітламаніі, я захапляўся музыкай, іграў у ансамблі на рытм-гітары. "Песняры" нас уражвалі найперш адпаведнасцю высокім стандартам заходняй рок-музыкі пры захаванні беларускай тоеснасці. У час гастролі ў "Песняроў" у маім родным Гродне хлопцы з нашага ансамбля, і сярод іх я, пазнаёміліся з Мулявіным і ягонай камандай. Тады ў мяне і склалася першае ўражанне, якое пазней толькі ўмаца-

валася, што гэта вельмі добраазначаны, сціплы, ціхі, негаваркі... геній. Менавіта такога Мулявіна я хацеў бы ўвасобіць у помніку для Мінска.

Да гэтай работы ішоў не адзін год. Я рабіў і мемарыяльную шылду на доме, дзе жыў Мулявін, і надмагільны помнік. Мноства эскізаў, шмат працовак як канцэптальнага характару, так і вобразных. Мулявін — уладар сэрцы і пры гэтым звычайны чалавек, такі ж, як людзі, што прыйдуць адпачываць у гэты сквер. Інакш кажучы, сціплы геній. Такім я бачу гэты помнік.

"К" паведамліць, як будзе стварацца помнік Песняру.

Паўстагоддзя філіяла

3 гадоў 50-х угодкаў філіяла Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа калектыву установы разам з сябрамі і гасцямі наведваў родныя мясціны паэта ў Стаўбцоўскім раёне.

Вераніка МОЛАКАВА

Драўляная хатка ў Акіньчыцах — гэта адноўленая на пачатку 1990-х гадоў сядзіба бацькі Якуба Коласа — лесніка-каморніка Міхаіла Казіміравіча Міцкевіча. Месца, дзе нарадзіўся паэт. Экспазіцыя ў адноўленай хаце ў Альбуці цалкам прысвечана паэме "Новая зямля". Там сям'я Коласа пражыла самы працяглы ў параўнанні з іншымі леснічоўкамі перыяд — з 1890-га па 1902 год. Ёсць яшчэ сядзіба ў Ласці, дзе захавалася хата 1885 года пабудовы. Але першы рэгіянальны філіял мінскага музея быў адкрыты ў Смольні. Усё разам — гэта адзін філіял сталічнага музея пад назвай "Мікалаеўшчына".

— 50 гадоў — гэта значны адрэзак часу, але прабега ён быў за адзін дзень, — кажа дырэктар музея Зінаіда Камароўская. — У 1959 годзе быў адкрыты музей у Мінску ў доме, дзе жыў Якуб Колас. Стваральнікам, першым дырэктарам і рупліўцам у дзейнасці па ўшанаванні памяці бацькі быў старэйшы сын Даніла Міцкевіч. Каб не яго адданасць, то нічога з гэтых сядзіб

"Час змяніўся, але не адносіны"

Міністра культуры Малдовы Моніку Бабуку з магутнасцямі "Беларусь-Фільма" знаёміць першы намеснік міністра культуры Беларусі Ірына Дрыга і гендырэктар кінастудыі Ігар Поршыў. / Фота прадстаўлена "Беларусь-Фільмам"

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Дні культуры Малдовы ў Беларусі праходзілі з 6 па 8 чэрвеня. Замежная дэлегацыя наведвала шэраг устаноў і арганізацый сферы культуры нашай краіны. Гаворка пра Нацыянальную кінастудыю "Беларусь-Фільм", Нацыянальную бібліятэку, а таксама Беларускі дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Перад беларускімі гледачамі выступіў знакаміты малдаўскі фальклорны калектыв "Флуэраш".

На гэтым тыдні быў падпісаны план сумесных мерапрыемстваў у галіне культуры паміж Рэспублікай Беларусь і Рэспублікай Малдова на 2017 — 2019 гады.

— Гэта вельмі важны дакумент, які адпавядае духу адносін паміж нашымі рэспублікамі, — лічыць міністр культуры Рэспублікі Малдова Моніка Бабука, што наведвала

Мінск у складзе замежнай дэлегацыі. — Вядома, што культура аб'ядноўвае. План — працяг сумесных намаганняў для таго, каб нашы культуры і народы становіліся бліжэй. Мы паставілі перад сабой канкрэтныя мэты — будзем праводзіць культурныя мерапрыемствы, ладзіць абменныя стажыроўкі нашых студэнтаў творчых ВНУ, збіраемся супрацоўнічаць у галіне рэстаўрацыі, і на міжкурадавай камісіі гаворка ішла пра тое, што Малдова хоча пераняць чужыны вопыт Беларусі ў справе рэстаўрацыі такіх помнікаў архітэктуры, як Мірскі і Нясвіжскі замкі. Хочам, каб і Дні культуры былі традыцыйным мерапрыемствам. Раней канцэрты і імпрэзы такога кштальту праходзілі вельмі часта. Час змяніўся, але не адносіны, таму мы імкнемся іх захаваць.

К

Падчас канцэрта ў Белдзяржфілармоніі. / Фота Івонкі МАТУСЕВІЧ

Саюза пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах, старшыня Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца, галоўны спецыяліст аддзела ўстаноў адукацыі Міністэрства культуры Беларусі Анжаліка Янкоўская, дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, намеснік старшыні Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны Алена Анісім, старшыня таварыства беларускай культуры "Спадчына" ў літоўскім Друскенікай Валяціна Іваноўская ды шмат іншых гасцей.

— Мы з задавальненнем прыехалі з вясковага кабінета Пушкіна ў вясковы кабінет Коласа, — пажартавала намеснік дырэктара гісторыка-літаратурнага і мемарыяльнага музея запаведніка "Міхайлаўскае" Людміла Ціханова. — Важна зберагаць такія касмічныя і каштоўныя для культуры месцы. Зычу атрымаць яму яшчэ і афіцыйны статус запаведніка, бо так і ёсць! Гэта ўнікальны музей, таму што ён аб'ядноўвае ў сабе ўсё — і прыроду, і паззію, і гарадскі пейзаж, і вясковы.

К

3 чэрвеня 2017 года на 78 годзе пайшоў з жыцця Генадзь Фёдаравіч ШУТАЎ (18.07.1939 — 03.06.2017), знакаміты мастак-акварэліст, заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь, уладальнік ордэна "Знак Пашаны", лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь за значны ўклад у развіццё сучаснага выяўленчага мастацтва і стварэнні ўнікальных нацюрмортуў. Усе творы Генадзя Фёдаравіча з'яўляюцца ўзорам сапраўднага сцвярдзэння невычэрпных магчымасцяў рэалістычнага мастацтва, вылучаюцца высокім прафесіяналізмам і віртуозным валоданнем акаварэльнай тэхнікі. Яго творы знаходзяцца не толькі ў вядучых музеях Беларусі, але і далёка за яе межамі. Калектыву Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь выказвае спачуванні родным і блізім, калегам Генадзя Фёдаравіча Шутава.

Газета **КУЛЬТУРА** ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.
Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ. **Адказны сакратар** — Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Барыс КРЭПАК, Яўген РАГІН, Ілья СВІРЫН; **аглядальнікі рэдакцыі:** Дар'я АМІЛЬКОВІЧ, Вераніка МОЛАКАВА, Настасся ПАНКРАТАВА, Юрыя ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, Алег КЛІМАЎ, Алена ЛЯШКЕВІЧ, Канстанцін АНТАНОВІЧ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА". 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77. Пакоі 16-28, 94-98, чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнаснае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэцензуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. "Культура", 2017. Наклад 4 233. Індэкс 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друку 09.06.2017 у 19.00. Замова 2052. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". ЛП № 02330/107 ад 30.04.2004. пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

2 — 3 чэрвеня адбыўся XVII Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі “Маладзечна-2017”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

У цэнтры ўвагі, як заўжды, апянуўся Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр, які правёў чатыры фестывальныя канцэрты, уключаючы фінальны тур конкурсу маладых выканаўцаў эстраднай песні. А кіраўнік калектыву — народны артыст Беларусі, прафесар Міхаіл Фінберг — узначаліў таксама журы спаборніцтва. Гран-пры і прыз імя Уладзіміра Мулявіна атрымала выхаванка Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў Вольга Булай.

Ёта не першае Гран-пры ў яе жыцці: некалькі месяцаў таму Вольга Булай стала пераможцай XV Рэспубліканскага конкурсу маладых эстрадных выканаўцаў “Белазайскі акорд” у Жодзіне, дзе таксама спявала з аркестрам, толькі іншым — Прэзідэнцкім на чале з Віктарам Бабарыкіным (відэазапісы ўсіх выступленняў выкладзены на афіцыйным сайце “... Акорда”). На тым жа конкурсе другую прэмію, акурат як і сёлета ў Маладзечне, атрымаў яшчэ адзін колішні выхаванец таго ж каледжа Аляксей Грыневіч. Але, заўважу, цяпер ён выступаў з іншай праграмай, што сведчыць пра імкненне спевака ўдасканальвацца.

Цудоўна, што фестываль у Маладзечне працягвае надзвычай перспектывны творчы тандэм з адкрытым конкурсам юных выканаўцаў “Маладзічок”, які таксама праходзіць у гэтым горадзе. Даўно заўважана: нашы дзеці часам могуць даць фору “дарослым” канкурсантам.

У яшчэ адзін “неафіцыйны” конкурс ці, па меншай меры, парад творчай моладзі вылілася ўрачыстае закрыццё фестывалю, прысвечанае 45-годдзю ансамбля “Сябры” на чале з народнымі артыстамі Беларусі Анатолям Яромленкам. Кіраўнік калектыву зрабіў вельмі ўдалы менеджменцкі ход, запрасіўшы на свой юбілей не толькі зорнага Руслана Аляхно, але і, галоўнае, выхаванцаў Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў, дзе вучыцца і Анатоль Яромленка-малодшы. Выступленні “пачаткоўцаў” сталіся сапраўдным феерверкам маладых талентаў і нябачнай працы выкладчыкаў, асабліва цыклавай камісіі мастацтва эстрады (спевы) на чале з кампазі-

тарам, уладальніцай медаля Францыска Скарыны Аленай Атрашкевіч. Яна, дарэчы, мала б удастоіцца тытулу самага запатрабаванага на гэтым фестывалі аўтара: новыя песні, годныя конкурсных выступленняў вышэйшага рангу, з’яўляюцца ў яе адна за адной. І Нацыянальная музычная прэмія “Ліра”, атрыманая ў лютым, толькі канстатацыя яе насамрэч куды большых заслуг.

Але ж вернемся да конкурсу “Маладзечна-2017” і назавем астатніх лаўрэатаў. Першую прэмію атрымала Ганна Трубяцкая з Магілёўшчыны, трэцюю падзялілі яшчэ адзін прадстаўнік гэтага рэгіёна Аляксандр Малахэнка і Мілана Урбановіч з Гомельшчыны.

— Я не ўпершыню ўдзельнічаў у працы журы

разлік на моладзь

гэтага конкурсу, — распавёў заслужаны артыст Беларусі **Уладзімір Ткачэнка** ў адказ на нашу просьбу выказаць свае ўражанні. — Калісьці сачыў за ім пастаянна, пачынаючы з самых першых фестывалаў у Маладзечне. Потым быў перыяд, калі я крыху адышоў ад яго, і, збіраючыся на цяперашні, быў настроены, што нічога не змянілася. А між тым, змянілася вельмі многа! Песенных хітоў, можа, і не дадалося, а выканаўцы былі на добрым узроўні. Тыя, хто штогод глядзіць гэты конкурс, можа, і не адчуваюць асаблівую розніцу з ранейшымі спаборніцтвамі, а мне яна адразу стала відавочнай. У тыя ж 1990-я лідара можна было вызначыць адразу, а цяпер — літаральна ўсе вартыя ўзнагарод. Іншая справа, што ў некаторых былі няўдала абраныя песні. Але слабых выканаўцаў не было, выпадковых — тым больш. Таму асабіста мне было цяжка зрабіць выбар. Ды што там казаць: нам, седзячы ў амфітэатры, цяжка было слухаць пры такім халодным, ветраным надвор’і. А канкурсанты, які мае быць, выходзілі ў сцэнічных строях, дзяўчаты — скрозь з аголенымі плячыма, а то і спінай. І што

цікава! Нягледзячы на такія складаныя абставіны, у амфітэатры на адкрытым паветры амаль усе спявалі лепш, чым некалькімі гадынамі раней у цёплай, камфортнай зале Палаца культуры. А ўсё таму, што там выходзілі пад фанаграму-мінусоўку, а тут — з жывым аркестрам. І гэта пры тым, што ў многіх не было раней такога вопыту! Міхаіл Якаўлевіч, вядома, збіраў іх напярэдадні на рэпетыцыі. (*Больш падрабязна пра гэта гл. у “К” № 20.*) Але я там не прысутнічаў, упершыню ўсіх пачуў ужо ў гатовым выглядзе непасрэдна на конкурсным выступленні. Таму, мабыць, і звярнуў увагу, што з аркестрам, за рэдкім выключэннем, спявалі лепш. Тлумачэнне тут вельмі простае. Фанаграма, нават самая лепшая, не дае такога ўзаемадзеяння, адчування партнёрства. Больш за тое,

лейшай працы. У першую чаргу, гэта песенны рэпертуар. Відавочна наступна тэндэнцыя: як толькі тхосьці ўдала праспяваў якую-небудзь песню, усе адразу “кідаюцца” на яе — і пачынаецца тыражаванне копій. Але вядома, што кожная наступная копія атрымліваецца больш бяглай за арыгінал, у ёй менш яркасці фарбаў. Сёння такога капіравання недастаткова: гэта пройдзены этап развіцця эстрады нашай краіны. І калі на конкурсе я бачу, што нейкая песня і знойдзены калісьці цікавы варыянт яе выканання проста капіруюцца, гэта адразу зніжае ўражанне і, вядома, адбіваецца на колькасці атрыманых выканаўцаў балаў.

Насамрэч, на такіх спаборніцтвах ацэньваецца не толькі ўласна спявак, але і ўсе тыя, хто стаіць за яго на спінах: кіраўнік, выкладчык, прадзюсар. І

яна сама дыктуе ўмовы: навязвае рытм, вымушае саліста ісці за сабой, не даючы яму магчымасці хаця б крыху адхіліцца ад заведзенага тэмпу. Калі ж саліст спявае з аркестрам, дык можа сам весці інструментальнае суправаджэнне за сабой. А гэта ўжо зусім іншы ўзровень — самастойнасці, адказнасці, мастацкасці.

Вельмі падрабязны аналітычны “разбор палётаў” пачулі мы ад яшчэ аднаго члена журы, кампазітара **Алега Елісеенкава**, звярнуўшыся да яго з той жа просьбай — падзяліцца ўражаннімі:

— Апошнім часам вельмі часта працую ў журы розных конкурсаў маладых выканаўцаў, што праходзяць у розных рэгіёнах Беларусі. І заўважаю, што многія спевакі пераезджаюць з аднаго спаборніцтва на другое. А вось у Маладзечне былі і такія, якіх я ўпершыню для сябе адкрыў. У прыватнасці, ніколі раней не чуў Вольгу Булай, якая стала ўладальніцай Гран-пры.

Агульнае ўражанне ад конкурсу вельмі добрае, заўважны агульны рух наперад, і гэта не можа не радаваць. Але звярну ўвагу і на некаторыя дэталі, якія патрабуюць да-

падрыхтоўка выканаўцы заключаецца не толькі ў тым, каб навучыць яго спяваць і рухацца па сцэне, паўтараючы за кімсьці. Галоўнае — адкрыць індывідуальнасць, прывіць мастацкі густ, заахваціць да творчых пошукаў. Любы творца заўсёды здолее ўнесці сваё — гэта і трэба падтрымліваць, да гэтага імкнуцца. Бо свежая песня і яе ўласнае, адметнае прачытанне і ёсць залог поспеху.

Утэўнены, што паўтараў думкі іншых, хто назіраў за абодвума выступленнямі канкурсантаў — у зале Палаца культуры і ў амфітэатры, але не магу не адзначыць, што з аркестрам усе спявалі на парадкак вышэй, нягледзячы на неспрыяльнае надвор’е. І гэта яшчэ адзін доказ таго, што конкурс рухаецца па правільным шляху, падтрымліваючы тыя традыцыі, што былі закладзеныя ў час яго з’яўлення ў 1993-м. Цудоўныя аранжыроўкі, зробленыя Уладзімірам Ткачэнкам, аказаліся здольнымі аздобіць часам не самыя лепшыя песенныя ўзоры, абраныя канкурсантам, і давалі канчатковы вынік да прафесійнага ўзроўню.

Асобна падзякую тэлебачанню, якое вяло трансляцыі не толькі кан-

цэртаў адкрыцця і закрыцця фестывалю, але і фінальнага конкурснага выступлення ў амфітэатры. Атрымаўся, па сутнасці, дадатковы фестывальны канцэрт, у якім не было знакамітых імёнаў, але была магчымасць іх адкрыць. Была інтрыга, спалучаная, да ўсяго, з відовішчам.

Адзначу і вельмі карэктную працу журы, сябры якога прадстаўлялі розныя сферы культуры. Мне як кампазітару заўсёды хочацца, зразумела, каб на такіх спаборніцтвах у складзе “судзейскай калегіі” было як мага больш музыкантаў, і ў Маладзечна я, прызнацца, ехаў з некаторай асцярогай. Але хваляваўся дарма: увесць склад журы працаваў вельмі беражліва ў дачыненні да канкурсантаў. Тон задаваў старшыня — Міхаіл Фінберг. Ён як ніхто іншы ведаў кожнага ўдзельніка, бо сустракаўся з імі на рэпетыцыях і мог ацаніць не толькі вынік, але і тое, які яны да яго ішлі, як адгукаліся на прапановы, заўвагі, які ў кожнага патэнцыял... Але ён не “націскаў” сваімі меркаваннямі, не выпінаў іх недахопы, а заклікаў ацэньваць тое, якія выглядалі сёння і зараз — у канкрэтных момантах цяперашняга конкурснага выступлення.

І конкурс, і увесць фестываль цалкам прадэманстравалі вельмі высокую ступень арганізацыі. За гады існавання гэтага свята склалася выдатная каманда Палаца культуры на чале з яго дырэктарам Святланай Сарока — гэта, па сутнасці, прадзюсарскі калектыв вышэйшага міжнароднага ўзроўню. Добрая падрыхтоўка і зладжана праца ўсіх падраздзяленняў дазвалялі канкурсантам не адцягваць увагу ні на што, акрамя ўласна творчасці, цалкам засяродзіцца на сваіх выступленнях. Гук, святло, разнастайныя адміністрацыйныя ды побытавыя пытанні вырашаліся настолькі незаўважна — быццам “самі па сабе”. А гэта і ёсць лепшы паказчык!

Увогуле, Нацыянальны фестываль беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне мае сваю ні з чым не параўнальную атмасферу, асаблівую аўру дабыні. І робіць усё магчымае, каб таленты роднай зямлі мелі вартыя іх паказ і прызнанне.

Замест P.S. Праз год, між іншым, фестывалю і конкурсу спойніцца чвэрць стагоддзя. Арганізатары, няма сумневу, пачалі рыхтавацца да юбілею ўжо сёння. А спевакі?..

K

Хутка “Славянскі базар”

Да пачатку фестывалю ў Віцебску застаўся месяц. На канцэрце адкрыцця “Славянскага базару ў Віцебску” 13 ліпеня абвясцяць імя ўладальніка Гран-пры дзіцячага конкурсу.

Вераніка МОЛАКАВА

— Нягледзячы на тое, што гэта міжнародны фестываль мастацтваў і падчас яго праводзяцца імпрэзы розных кірункаў, галоўнымі падзеямі па-ранейшаму застаюцца конкурсы выканаўцаў, — выказаў меркаванне на прэс-канферэнцыі, прысвечанай падрыхтоўцы да “Славянскага...”, дырэктар Цэнтра культуры “Віцебск” Аляксандр Сідарэнка. — У конкурсе маладых выканаўцаў будзе прадстаўлена 21 краіна. Ад Беларусі выступае Ягор Шаранкоў. У дзіцячым конкурсе — Марыя Магільная, і, на мой погляд, у яе добрыя шансы на перамогу. Упершыню імя юнага спевака, які атрымае Гран-пры, будзе вядомае ў дзень адкрыцця. Узнагароду, мяркуецца, уручыць Прэзідэнт Беларусі. Журы конкурсаў узначаліць спявачкі Ёрданка Хрыстава і Варвара.

Па словах галоўнага рэжысёра цырымоніі і гала-канцэрта адкрыцця Марыны Рамановіч, на сцэну

Летняя амфітэатра 13 ліпеня выйдучы Крыс дэ Бург, Хулія Іглесіас-малодшы, Роза Рымбаева... У гэты дзень народнаму артысту Беларусі Аляксандру Ціхановічу, які святкаваў свой дзень народзінаў на фестывалі, спойнілася б 65 гадоў, таму на канцэрце адбудзецца прэм’ера песні на музыку Леаніда Шырына ў выкананні Ядвігі Паглаўскай, Дзмітрыя Калдуна і Руслана Аляхно.

У Віцебску з 14 па 16 ліпеня адбудзецца фестываль вулічнага мастацтва “На сямі вятрах” — каля 500 артыстаў з розных краін выступаць на вуліцах горада. Традыцыйна пройдучы “Тэатральныя сустрэчы” і “Лялечны квартал”. Адна з прэм’ер — пікнік “Стрытфуд”: дзе пазнаёміць з кулінарным мастацтвам.

З улікам усіх мерапрыемстваў “Славянскі базар...” будзе доўжыцца з 10 па 19 ліпеня. На фестывальныя мерапрыемствы пакуль прададзена сорак з паловай тысяч білетаў і забраніравана каля трыццаці пяці тысяч. Даход “Славянскага базару...” ужо складае каля 1,9 мільёна рублёў. Як адзначыў Аляксандр Сідарэнка, з кожным годам фестываль набірае ўсё большы размах, але і зарабляе ўсё больш грошай і прыцягвае дадатковыя сродкі.

K

У Венецыі працягваецца 57-я біенале сучаснага мастацтва. “К” даведлася ў куратара **Рамана Заслонава і камісара Наталлі Шаранговіч, які прымаюць беларусаў на буйнейшым у свеце мастацкім форуме.**

Вераніка МОЛАКАВА

Нашу краіну на выставе прадстаўляе 32-хвіліннае відэа з інсталляцыяй пад агульнай назвай “Стол”. Гэта праект мастака Рамана Заслонава, рэжысёра Сяргея Талыбава і прадзюсара Віктара Лабковіча, які стаў пераможцам конкурсу на стварэнне куратарскай канцэпцыі для беларускага павільёна.

— У зале, дзе дэманструецца відэа, таксама стаіць стол, за які садзіцца глядач — так ён становіцца суразмоўцам нашых персанажаў на экране. Адначасова там могуць знаходзіцца чалавек 25 — 30, — апісвае Раман Заслонаў беларускі павільён. — Адтуль бачна таксама і інсталляцыя, што змешчана ў наступным памяшканні, у цэнтры якога знаходзіцца пясочны гадзіннік, але замест пясчынак у ім — маленькія столікі. Стол — побытавы аб’ект, які ўсім знаёмы, таму я ад яго

Выйшлі з-за “Стала”

адштурхнуўся ў сваёй ідэі. За ім мы праводзім шмат часу, нешта абмяркоўваем — амаль што жывём. Гадзіннік — арт-аб’ект, які працягвае тэму.

На экране глядач бачыць за сталом вобразы розных людзей, увасобленых беларускімі артыстамі. Да ўдзелу ў здымках запрасілі Марыну Дзянісаву, Паўла Харланчука, Мікалая Рабычына, Таццяну Мархель, Аляксандра Падабеда, Алесю Пухавую, Уладзіміра Глотова, Ілью Ясінскага, Вераніку Пляшкевіч, Ігара Дзянісава, Дзмітрыя Пусцільніка, Гражыну Быкаву, Васіля Бойдака, Андрэя Карака, Юльяну Міхневіч — усяго каля трыццаці акцёраў.

— Мы прадстаўлены ў Венецыі ўжо ў чацвёрты раз, і для нашай краіны гэта добры вынік, — кажа камісар павільёна, дырэктар Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў Наталля Шаранговіч. — Пры выбары пераможцы было важна, каб у працы гучаў адсыл да беларускай ментальнасці, але ў той жа час ён мог быць упісаны ў міжнародны кантэкст. У Еўропе стаўленне да сучаснага мастацтва крыху адрозніваецца — патрэбныя тэхналагічныя

спосабы яго падачы. З 18 праектаў з вялікім адрывам прайшла заяўка Заслонава. “Стол” зацікавіў і публіку ў Венецыі. Я сама назірала, як людзі заходзілі на тры хвіліны і заставаліся да канца, бо захапляліся вобразамі на экране. Шмат хто задаваў пытанні, гартаў каталог. Значыць, іх зачэпіла.

— Усё жыццё я займаўся станковым жывапісам, стылістыка, у якой я працую, даволі традыцыйная, таму многіх здзівіла мая праца ў іншым жанры, але зрабіць відэа — даўняя задума, — тлумачыць Раман Заслонаў. — Асабіста для мяне гэты праект пачаўся 5 — 6 гадоў таму. Сустрэў Віктара і Сяргея, яны зацікавіліся. Лепшы лёс для нашай працы складана прадумаць, хаця ніхто пра біенале ці штосьці такое не думаў.

Беларускі павільён працуе ў Венецыі да лістапада. Пасля дэмантажу і перавозкі ў Мінск у студзені 2018 года “Стол” пакажуць у залах Нацыянальнага цэнтра сучасных мастацтваў.

— Шмат залежыць ад кантэксту, у якім гучыць твор мастацтва, таму асабіста мне вельмі важна, каб гэта ўбачыла беларуская публіка, — дадае мастак.

K

Лічбавы падыход

“Мінус” у “плюс” —
гэта рэальна?

Статыстыка — рэч не толькі аб’ектыўная, але, і прынамсі, інфарматыўная. Яе цікава вывучаць не толькі ў звязку з нейкімі фінансавымі ці эканамічнымі рэаліямі, а і з тымі, якія непасрэдна тычацца сферы культуры Беларусі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Скажам, шмат цікавых звестак змяшчаюць статыстычныя даныя Дзяржаўнай інфармацыйнай сістэмы “Інтэграваны банк даных устаноў культуры”. Напрыклад, возьмем статыстыку па бібліятэках краіны, падпарадкаваных Міністэрству культуры Рэспублікі Беларусь за 2015 і за 2016 гады, каб паглядзець, колькі тут адбыліся вялікія змены цягам мінулага года. Праўда, прадстаўленыя статыстычныя паказчыкі не ўключаюць вынікі дзейнасці бібліятэк, закрытых у 2015 і 2016 гадах, але гэта, відаць, не так ужо і істотна для агульнай карціны.

Пачнём з дзіцячых бібліятэк. Як вынікае, за 2016 год у параўнанні з годам папярэднім, колькасць дзіцячых “кніжніц” у Беларусі зменшылася на 13 адзінак, а чытачоў тут стала менш на 35,9 тысячы чалавек, у тым ліку дзяцей ва ўзросце да 15 гадоў — на 28,7 тысячы чалавек.

Такім чынам, на пачатак 2017 года сістэма дзіцячых бібліятэк Беларусі налічвала 173 адзінкі. Для параўнання, дзесяць гадоў таму гэта лічба складала 255 адзінак, а ў 2006-м — 259 на ўсю краіну.

Больш за ўсё летась было зачынена бібліятэчных устаноў для дзяцей у Мінскай вобласці — усяго чатыры. У астатніх абласцях краіны за год дзіцячых “кніжніц” паменшала на дзве адзінкі, праўда, на Гродзеншчыне закрылася ўсяго адна бібліятэка. Не зачыняліся дзіцячыя бібліятэкі толькі ў Мінску — тут так і засталася 18 бібліятэк, як і годам раней. Але ж натуральна, Мінск пастаянна расце, і на 2-мільённы горад наогул можна было б і павялічыць колькасць дзіцячых кніжніц, пра што ў нядаўнім інтэрв’ю “К” згадвала дырэктар Цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк сталіцы Таццяна Швед.

Але ж пойдем далей за статыстыкай. За 2016 год натуральным чынам скарацілася і кнігавыдача чы-

тачам на агульную лічбу ў 707 тысяч экзэмпляраў. Менш за ўсіх сталі браць кнігі ў бібліятэках той жа Мінскай вобласці (“мінус” 206,2 тысячы экзэмпляраў), на Віцебшчыне (-195,3 тысячы) і Магілёўшчыне (-122,3 тысячы). Але ж вызначыць, дзе на кнігавыдачу паўплывала скарачэнне сеткі ўстаноў, а дзе дзеці і іх бацькі перасталі цікавіцца кніжнымі навінкамі, з гэтых лічбаў не так ужо і проста. Хутчэй за ўсё, тут сыгралі ўсе гэтыя фактары разам.

Зменшыўся і агульны кніжны фонд дзіцячых бібліятэк: за год тут стала менш на 351,23 тысячы экзэмпляраў. Скараціліся, дарэчы, і новыя паступленні: калі ў 2015-м годзе дзіцячымі “кніжніцамі” было атрымана 257,1 тысячы экзэмпляраў выданняў, дык летась — толькі 204,58.

Апошнім пунктам варта сказаць пра кадры. Скарачэнне назіраецца і тут. Напрыклад, па даных, прадстаўленых самімі бібліятэкамі, за год колькасць персаналу ў дзіцячых бібліятэках скарацілася на 81 штатную адзінку. Найбольш “пацярпелі” ў гэтым плане ўстановы на Віцебшчыне і Міншчыне (па 19 штатных адзінак у абедзвюх абласцях), на Гомельшчыне (-13) і ў самой сталіцы (-12). Прычым, з бібліятэк сышодзіла прыкладна аднолькавая колькасць спецыялістаў як з вышэйшай (-19 чалавек), так і з сярэдняй спецыяльнай (-16 чалавек) адукацыяй.

Як бачна, лічбы даволі сумныя, хоць у артыкуле аналізуюцца даныя ўсяго толькі за мінулы год. За больш працягла тэрмін лічбы былі б, зразумела, яшчэ больш трывожнымі. Ці спыніцца негатыўная тэндэнцыя скарачэння дзіцячых бібліятэк краіны, ці ператворыцца “мінус” у “плюс”? Пытанне, мабыць, варта адрававаць спецыяльным уладам, бо менавіта ад іх пазіцыі залежыць існаванне дзіцячых бібліятэчных устаноў у раёнах Беларусі. І справа тут не ў платных паслугах, на якіх, натуральна, у дзіцячых “кніжніцах” шмат не льяцца, а ў тым, каб дзеці адчувалі сябе гаспадарамі ў сваіх кніжных дамах, а не туліліся ў закутках “дарослых” бібліятэк.

У наступных нумарах “К” разгледзіць статыстыку па публічных бібліятэках Беларусі.

K

Будзем на сувязі!

Паважаныя чытачы!

Нам цікавае ваша меркаванне па гэтай ды іншых тэмах нумара! **Пішыце** на адрас: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню kultura@tut.by. **Тэлефануйце** ў рэдакцыю па нумары 8-017-286-07-97. **Абмяркоўвайце** на акаўнтах kimpressby у сацыяльных сетках!

Для мяне гэта гісторыя пачалася надзвычай надзёна: прыйшла ў касу набыць для дзяцей білеты ў Беларускі дзяржаўны тэатр лялек. І нечакана сутыкнулася з адміністрацыяй з майскай афішы “вылецела” чатыры спектаклі. Аказалася, тэатр чакае карэнная перавёрстка рэпертуару: верагодна, у новым сезоне на дзённыя спектаклі можна будзе патрапіць толькі ў выхадныя дні і ў канікулярны час.

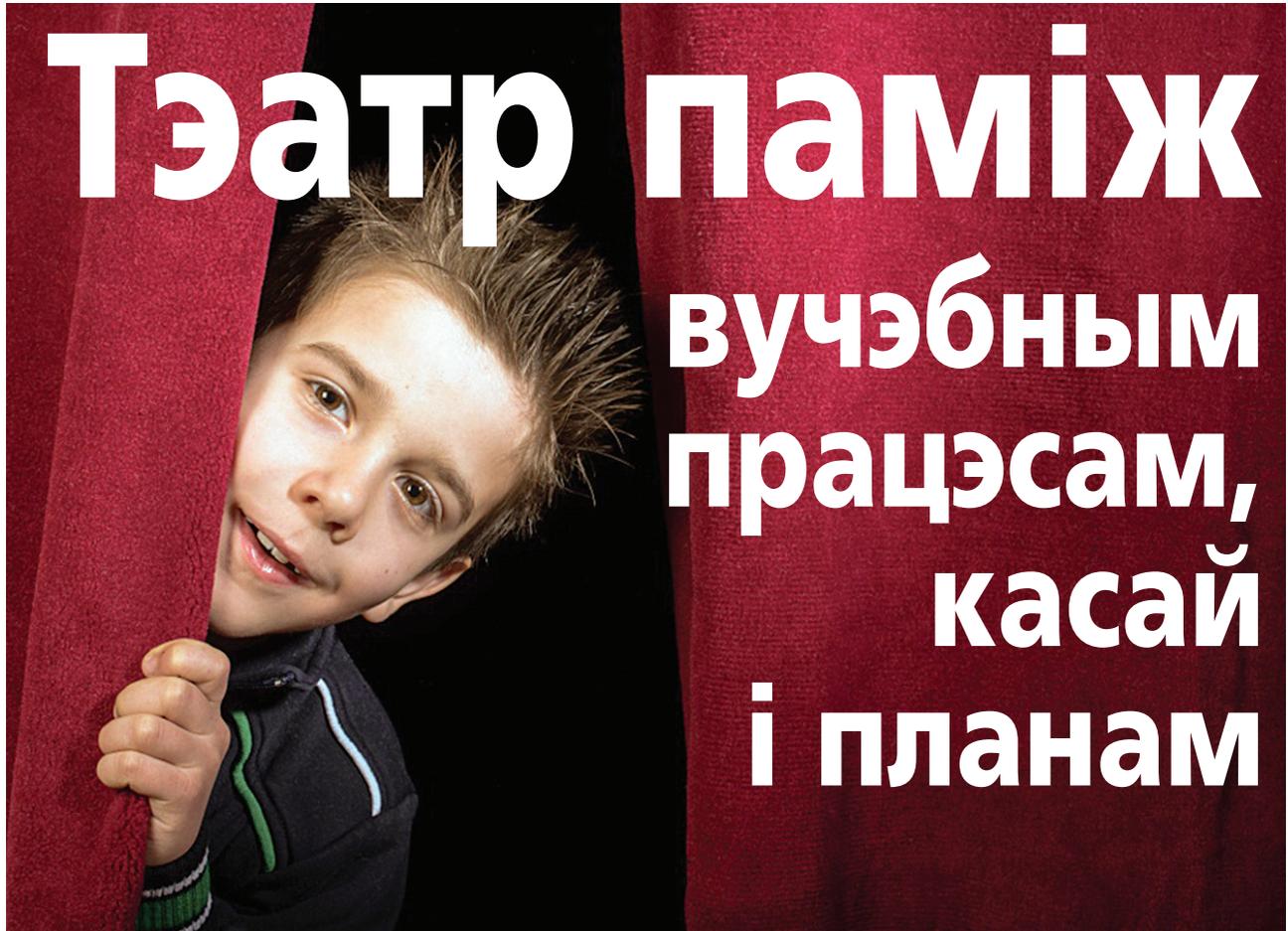
Настасся ПАНКРАТАВА

добрае, бо сучасныя дзеці з-за шматлікіх гаджатаў не бачаць нічога вакол сябе, а сталічныя жыхары наогул могуць і гадамі не выходзіць за межы свайго мікрараёна. Многія юныя мінчане ўвогуле не разумеюць, як практычна выкарыстоўваць багацце, якое знаходзіцца ў родным горадзе: яны прывычаліся атрымліваць інфармацыю з “Вікіпедыі” і нават не здагадваюцца, колькі адказаў на свае жыццёвыя пытанні можна атрымаць, усяго толькі пераступіўшы парог тэатра. Дарослыя не заўсёды маюць час (і, шчыра прызнаюся, — патрэбу), каб самастойна прывесці дзіця ў тэатр. Для некаторых бацькоў перашкодай да сямейнага культурна-

графіку для супрацоўніцтва ўстаноў адукацыі і культуры пачалася рэкамендаваных да магчымага наведвання калектываў, сярод якіх нямаюць прыватных: Рускі дзіцячы тэатр, Новы тэатр драматургіі, Камерны тэатр, маладзёжны форум “Моц жыцця”, культурна-адукацыйны праект “Жывая кніга”, літаратурны тэатр... І я разглядаю толькі тэатральную плынь, а ў спісе яшчэ значацца іншыя сферы мастацтва.

Да ўсяго, прапановы ісці “спрычыніцца да культуры” сталі занадта частымі, а невядомыя шырокай публіцы калектывы падарвалі давер педагогаў. Як распавяла настаўніца адной са сталічных

кагосьці прымуслі набыць білет?! Графік супрацоўніцтва трэба разумець — гэта не “абавязалаўка”, а прапанова. Там распісаны ўсе адукацыйныя праекты, прынамсі, патрыятычныя, па правілах дарожнага руху, па здаровым ладзе жыцця. Сёння мы гаворым толькі пра тое, каб дзіцяй прывабіць, пашырыць іх далягляд, адцягнуць увагу ад тэлевізараў і камп’ютараў. Мы займаемся фарміраваннем культуры навучэнцаў, заклікаем іх наведваць установы культуры, каб больш шырока вывучыць тэму, напрыклад, нацыянальную драматургію”, — падкрэслівае Надзея Міхайлаўна. Візаві нагадала, што для школьнікаў заўсёды рыхтуюцца тэматыч-

Графік як падтрымка

Ведаю, што лялечнікі з той жа Расіі заўсёды са здзіўленнем разглядалі рэпертуар беларускіх калег, маўляў, як вы можаце працаваць у будні дні ды яшчэ па два спектаклі запар? Для тэатра лялек, як правіла, складана запоўніць глядзельную залу ў перыяд, калі дзеці прывязаны да школы, а большасць бацькоў на працы. Каб грошы, атрыманыя ад продажу білетаў, гарантавана перавышалі выдаткі на праект спектакля, адміністрацыя перанакіроўвае асноўныя вылікі на суботныя дзень, святочныя і канікулярныя дні. У адказ беларусы распавядалі пра партнёрскае адносіны паміж двюма роднаснымі сістэмамі: культуры і адукацыі. У сталіцы, як і ў абласных гарадах, шмат гадоў існуе графік супрацоўніцтва ўстаноў адукацыі і устаноў культуры. Згодна з ім, кожны школьнік мае магчымасць пазнаёміцца з тэатрамі, музэямі, кінатэатрамі, бібліятэкамі горада. У гэтым быў і сакрэт дзённыя спектакляў тэатраў лялек: разам з нешматлікімі сямейнымі групамі глядзельную залу напаяўлі навучэнцы школ з розных канцоў горада, у якіх па школьнай праграме значыўся культпаход.

Адносіны да апошніх заўсёды былі спрэчныя. Аднак першапачаткова пачынанне

га выхаду становіцца яго грашовы эквівалент. Такіх малеч і падлеткаў у пэўнай ступені і выраतोўвае школа: ёсць магчымасць выправіць сына ці дачку на мерапрыемства, пры гэтым эканоміюшы на білеце для сябе.

Па словах намесніка дырэктара мінскага тэатра лялек Ігара Ларчанкі, адпаведна графіку кожны са сталічных раёнаў адзін раз на месяц мог накіравацца да іх сваіх школьнікаў. “Падлічыце: у сярэднім атрымлівалася, што з кожнай школы раз за вучэбны год патрэбна было прывесці да нас 25 — 30 чалавек. Знайсці такую колькасць ахвотных з некалькіх паралелей — няўжо гэта праблема? — засмучаецца мой суразмоўца. — У нас надзвычай добрыя адносіны са многімі раёнамі, мы гадамі працавалі па названай схеме, і ўсе, падаецца, былі задаволеныя”.

Лодка гайдаецца

Афіцыйна да галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінгарвыканкама адносяцца два тэатры для дзяцей і моладзі — Беларускі дзяржаўны тэатр лялек і Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага глядача. Здавалася б, з кім, як не з гэтымі ўстановамі культуры развіваць узаемадзеянне сферы адукацыі? Аднак з гадамі ў

гімназій, неаднаразова ёй і яе калегам даводзілася доўга высвятляць у сеціве, дзе знаходзіцца той ці іншы тэатр, куды прапанаваць прывесці падапечных. “З тымі, хто працуе ў адной паралелі, мы заўсёды імкнуліся размеркаваць “культурную нагрузку”, аднак білеты ж ідуць безупынным плыню... Неаднаразова складвалася так, што бацькоўскі камітэт выкупаў уваходныя, аднак дзеці нікуды не ішлі: як жа першая змена паспець у тэатр аб 11 гадзіне, калі па раскладзе ў нас у гэты час ідуць заняткі?” — узрушаны класны кіраўнік. Дарэчы, я сама патрапіла ў сітуацыю, калі неабходна было з фонду бацькоўскага камітэта выдаткаваць грошы на шэсць білетаў у адзін з камерцыйных тэатраў. І нікога з боку творчага калектыву не цікавіла, ці пойдучы на прадстаўленне дзеці. Няўжо сапраўды для тых тэатраў галоўным быў сам факт абмену білетаў на грошы?

Але зараз не пра тое.

“Катэгарычна: не!”

Намеснік кіраўніка аддзела выхаваўчай і ідэалагічнай работы камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама Надзея Вялікая супраць самога слова “абавязалаўка” і абураецца, калі бацькі школьнікаў выкарыстоўваюць яго. “Як вы сабе ўяўляеце, каб мы сёння

культурна-адукацыйныя акцыі, якія прымеркаваны да рэспубліканскіх мерапрыемстваў кшталту Дня пісьменства. У Мінску дзейнічае 22 шматпрофільныя ўстановы, на базе якіх работнікі сферы адукацыі могуць самастойна ладзіць масавыя мерапрыемствы з удзелам школьнікаў.

І ўсё ж у сталіцы ў сувязі з пастаяннымі размовамі на конт грошай і добраахвотна-абавязковых імпрэз было вырашана перагледзець погляды на ўзаемадзеянне школы і тэатраў, у прыватнасці, новаўвядзенні закранулі распаўсюд і набыццё білетаў. “Што да таго, каб нам пакінулі білеты, а мы, педагогі, іх распаўсюджвалі — тысячу разоў не! Пра гэта не можна быць і размовы! На ўсіх інструктыўна-метадычных нарадах, планёрках мы гаворым: не павінна быць перадачы грошай за білеты ў школе. Для гэтага ёсць касы”, — у гэтым пытанні мая суразмоўца катэгарычная.

Падаецца, усё слушна. Аднак па факце ўсё вылілася ў тое, што школы... пачалі адмаўляцца ад запланаваных візітаў у тэатр. Па старой схеме працаваць няма магчымасці, а новыя варыянты пакуль не зразумелыя. Адзін з прапанаваных шляхоў: прыходзіць прадстаўнікам тэатра на бацькоўскія сходы, там рэкламаваць рэпертуар і запрашаць бацькоў у тэатраль-

ныя касы. Альбо змяшчаць флаеры на інфармацыйных дошках у школьным фэе. Ці эфектыўныя такія рэкламныя “ноу-хау”? Лічбы гавораць аб адваротным. Возьмем тэатр лялек: загадзя быў складзены адпаведна графіку супрацоўніцтва рэпертуар на май з традыцыйнымі дзённымі спектаклямі з разлікам на тых самых навучэнцаў. У апошні вясновы месяц тут чакалі шкаляроў з Маскоўскага раёна. Аднак з 35 устаноў адукацыі толькі дзве ўзялі па 10 білетаў. Што атрымалася ў выніку? Быццам бы

каў, а другія — перад іх пачаткам. У выйгрышы былі б усе. Аднак перакласці ўвесь дзіцячы рэпертуар на выхадныя — ці магчыма гэта?

Задача без вырашэння

Што рабіць тэатру лялек, значная частка афішы якога адмыслова разлічана на дзіцячую аўдыторыю, калі дзённыя спектаклі хочаш-не хочаш перамяшчаюцца на суботу-нядзелю? У годзе пры любым раскладзе 52 тыдні (раз на чатыры гады дадасца яшчэ адзін). Намеснік дырэктара Ігар Ларчанка нагадвае, што ад гэтай лічбы неабходна адмінусаваць тэрмін адпачынку калектыву, дзяржаўныя святы. Нават калі паставіць на выхадныя дні па тры дзённыя спектаклі, а па працоўных днях граць спектаклі для дарослых (памятаючы, што ён усё ж не Купалаўскі ці Горкаўскі — толькі ж як у іх вечаровых назваў у лялечнікаў не набярэцца), усё роўна нават фізічна немагчыма выканаць гадавы план у 250 спектакляў! Ды і фінансавы план ніхто не памяншаў, нягледзячы на новыя абставіны... Май па эканамічных паказчыках “прасеў”, а длетавявае смуткам, а што будзе восенню?

Мяне пры гэтым раскладзе насцярожвае яшчэ адна акалічнасць: раней выхадныя дні неафіцыйна лічыліся сямейнымі. У суботу-нядзелю ішлі таты-мамы, якім хацелася асабіста прывесці дзіця на спектакль, пасля заканчэння — абмеркаваць пабачанае. Я сама заўсёды выбірала для сваіх дзяцей менавіта гэтыя дні, бо суседства са школьнікамі ў аўторак-пятніцу часам нагадвала рулетку: невядома, патрапіш на ўдумлівых гледачоў ці на нейтаймаваную банду... Калі школьныя культпаходы сунуць на “сямейныя” прагляды, то куды падзенуцца тыя самыя заўзятары? Ці не згубіць тэатр частку сваёй аўдыторыі, прычым самую ўдзячную? Шчыра кажучы, у гэтым напрамку эксперыменту я не хочацца...

Хтосьці спашлецца на абласныя тэатры, маўляў, яны ж па раёнах ездзяць, дык, можа, і сталічнаму калектыву аднавіць практыку выязных спектакляў. Адрозна адкажу: усю вясну адміністратары тэатра не адыходзілі ад тэлефона, вялі перамовы з дзіцячымі летнікамі. Аднак толькі чатыры з іх

пагадзіліся пазнаёміцца з камерцыйнай прапановай, астатнія адмовіліся адразу: пракат сталічных гасцей адбіваецца на кошце пуцёўкі, а ў сённяшніх эканамічных абставінах у бацькоў няма лішніх грошай нават на невялікае павышэнне цаны. Адміністрацыя аздаруленых летнікаў у гэтым сезоне разлічвае на педагагічны склад: яго сіламі і плануецца рабіць святы ды тэатральныя імпрэзы.

Аматары супраць прафесіяналаў

Сітуацыю сталічных лялечнікаў добра разумеюць калегі з рэгіёнаў. Дырэктар Гродзенскага абласнога тэатра лялек Марыя Шабашова пагаджаецца, што лепшы варыянт той, калі маленькага гледача ў тэатр прыводзіць бацькі. “Але ж мы ведаем рэальнасць: са ста чалавек самастойна ў тэатр прыйдзе дзве сям’і. Апраўдана ў тэатр ужо трэцякласнікам — трывожны званочак”, — працягвае яна. Марыя Антонаўна нагадвае, што прырода не трывае пустэчы: калі парушыцца супрацоўніцтва паміж дзяржаўнымі тэатрамі і ўстановамі адукацыі, то апошняя запойніца лавіна прыватнікаў: “Школы будуць прымаць, бо так зручна: заняткі скончыліся, а нікуды ехаць не трэба — толькі перавесці класы ў залу. Хто будзе кантраляваць, як яны прадалі білеты? А хто адкажа за якасць тых імпрэз?”

У прыватнікаў няма мастацкіх саветаў, усё залежыць ад густу пэўнага чалавека”.

Канешне, дзяржаўнаму тэатру можна першаму перайсці ў наступленне і павезці свае пастаноўкі па сталічных школах. Тэатр вялікае павышэнне цаны. Адміністрацыя устаноў адукацыі хутэй аддасць перавагу знакамітым прафесіяналам, чым невядомым прыватнікам (дарэчы, тэатру лялек замовілі два выезды ў Малінаўку). Але памятаю сваё школьнае дзяцінства: як мы, салігарчане, зайдзросцілі сталічным аднагодкам, у якіх у сталым доступе тэатры ўсіх кірункаў, цырк, харэаграфічныя і музычныя канцэрты, музеі. Мы ж маглі толькі раз ці два на год выправіцца на нейкую культурную імпрэзу. У “Ікарус” ля школы набівалася дзіцяй з розных класаў і паралелей, настаўнікі везлі нас у адзін з музеяў, а пасля вялі на спектакль, прадстаўленне ці на канцэрт у філармонію. Для нас той культпаход ператвараўся ў доўгачаканую (і доўгатэрміновую, бо дзве гадзіны патрабавалася толькі на тое, каб даехаць з райцэнтра ў сталіцу) падзею. А сёння сталічныя школьнікі, якім з любой кропкі горада да безліч культурных мерапрыемстваў рукой падаць, будуць глядзець тытулаваныя пастаноўкі ў школьных сценах? Маючы пад бокам абсталяваныя шыкоўным гукам, святлом, дэкарацыямі тэатры, спажываць, прабачце, паўфабрыкат у актавай ці спартыўнай зале, а то і ў сталюцы?

Між іншым, адпаведна Кодэксу аб культуры, які ўступіў у дзеянне з 3 лютага бягучага года, з прывазнымі спектаклямі ў школьным атачэнні ўсё не так адназначна. Як распавёў намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, кіраўнік аддзела ўстаноў культуры і культурна-асветніцкай работы Мінгарвыканкама Аляксандр Шастакоў, у артыкуле 213 кодэкса з’явілася дакладнае вызначэнне сцэнічнай пляцоўкі: “капітальная пабудова (будынак, збудаванне), яе (іх) часткі, тэрыторыя, якія прызначаны для прыватнага культурна-масавых мерапрыемстваў”. “Школы прызначаны для ажыццяўлення адукацыйнага працэсу, а няк не для дэманстрацыі спектакляў, — падкрэслівае Аляксандр Віктаравіч. — Калі бацькоўскі камітэт вырашае запрасіць ва ўстанову адукацыі тэатральную пастаноўку, камітэт здымае з сябе адказнасць за мастацкі ўзровень відовішча”.

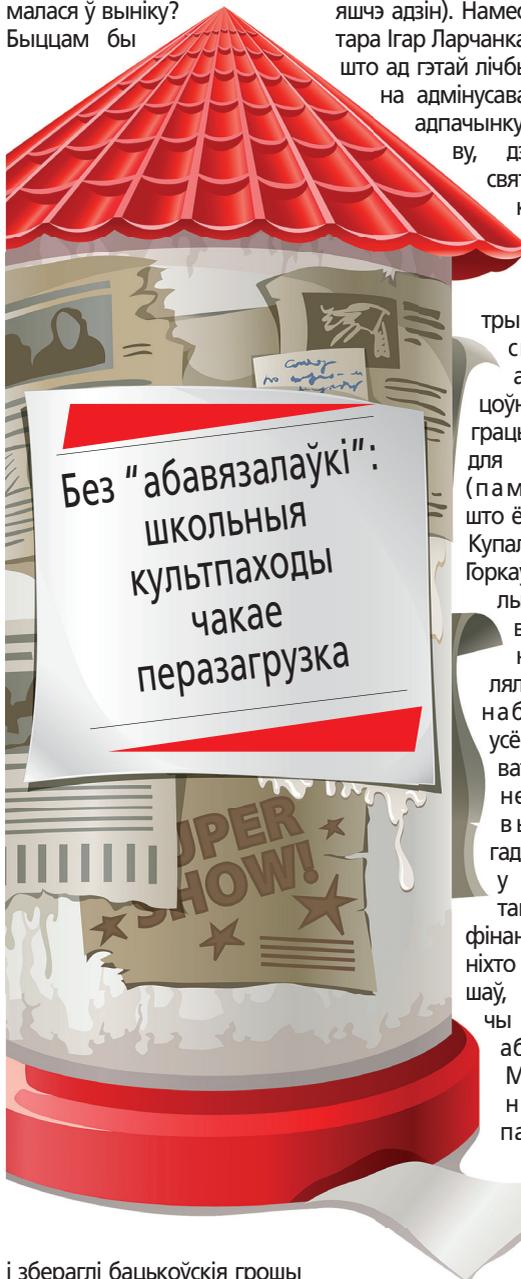
Да слова, існуе легальная схема для прыдзірлівых бацькоў, каб той самы мастацкі ўзровень замоўленага вызначыць: можна падаць адпаведны запыт ва ўпраўленне адукацыі, спорту і турызму свайго раёна сталіцы. Адтуль дакументы патрапяць на экспертызу ў мастацкі савет, які створаны паводле таго ж Кодэкса аб культуры пры ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мінгарвыканкама. Праўда, вельмі сумняваюся, што за такую

шматузроўневую аперацыю рызыкне ўзяцца які-небудзь бацькоўскі камітэт ці адміністрацыя школы...

Дзе аптымальная формула?

Пакуль жа справа знаходзіцца ў такім стане: у школы і дзіцячыя садкі ездзяць прыватнікі, сярод якіх хапае халтуршыкаў. Тэатр, якасць пастановак якога пацверджана званнем заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь і шматлікімі міжнароднымі ўзнагародамі, недалічываецца сваёй асноўнай аўдыторыі. Дзеці, якіх раз за разам “частуюць” пастаноўкамі неадназначнага гатунку ў непрыстасаваных памяшканнях, перастаюць разумець прызначэнне тэатра, а хтосьці так і не даведваецца аб яго магічным уздзеянні. Што ў выніку стане з выхаваннем цэлых пакаленняў? Упэўнена, адукацыі і культуры неабходна вярнуцца да разумнага ўзаемадзеяння. Не магу не пагадзіцца з меркаваннем Марыі Шабашовай: “Культура без адукацыі існаваць не зможа! Толькі ва ўзаемапагадненні магчыма дабіцца неабходных вынікаў, у першую чаргу — узняцця ўзроўню адукаванасці і культуры вучняў. Я ўвогуле параіла б аддзела адукацыі разгледзець такі варыянт: прысвяціць адзін урок штомесяц Мельпамене — зрабіць своеасаблівы дзень тэатра. Прыводзьце школьнікаў у тэатр! У нас ёсць пра што з імі пагаварыць”.

K

і збераглі бацькоўскія грошы ды нервы настаўнікаў, аднак, дзеці засталіся без тэатральнага мастацтва — духоўнага складніка адукацыі. Ну а лялечнікі былі вымушаны адмяняць заяўленыя спектаклі...

Надзея Міхайлаўна акцэнтуюе ўвагу на наступным: іх аддзел выступае за ўзаемадзеянне праз сумеснае прыцягненне бацькоў і дзяцей. Па яе меркаванні, у стагоддзе прагрэсу тэхналогій школа ў рамках супрацоўніцтва можа дапамагчы бацькам, якія заахвочаны адправіць сваіх дзяцей у тэатр, напрыклад, зарэзерваваць неабходную колькасць білетаў ва ўстанове культуры. Аддзел выхаваўчай і ідэалагічнай работы камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама катэгарычна супраць парушэння вучэбнага працэсу. Мне нагадаў пра шосты школьны дзень і каникулы — у гэты тэрмін зручна весці дзяцей на шматлікія імпрэзы. Праўда, тэатры і не мелі на ўвазе зрыў вучэбнага плана. Яны заўсёды імкнуліся дамаўляцца з адміністрацыяй устаноў адукацыі. Падаецца, не павінна ўзнікаць пытанняў з буднімі днямі, калі першыя змены могуць выправіцца ў тэатр пасля заканчэння ўро-

■ Каментарыі з нагоды

Тамара ПАЎЛЮКОВІЧ,

дырэктар Брэсцкага тэатра лялек:

— Тэатру ўжо колькі гадоў узводзяць новы будынак, што, зразумела, ускладняе нашу працу. У дадзеных умовах здымная стацыянарная пляцоўка задзейнічана толькі на выхадныя, прычым папераменна: даём па адным — два спектаклі то ў суботу-нядзелю, то толькі ў нядзелю. Каб выканаць гадавы план у 298 спектакляў, калектыву шмат працуе на выездзе. Мы актыўна наведваем вобласць, не застаюцца па-за ўвагай школы і дзіцячыя садкі Брэста. Асабліва часта накіроўваемся ў раёны, аддаленыя ад месцазнаходжання нашага стацыянара, бо жыхары той часткі абласнога цэнтра не вельмі хочучы ехаць праз увесь горад да нас. Ёсць спецыяльны рэпертуар для дашкольнікаў, аднак апошнім часам садкі сталі менш ахвотна пускаць нас у свае залы. З даведзеным планам тэатр спраўляецца, нават перавыконвае яго, але рабіць гэта ўсё цяжэй, бо публіка стала відавочна горш набываць білеты. Тэндэнцыя звязана ў тым ліку і з эканамічнай сітуацыяй у краіне...

Уладзімір АНДРЭЕНКА,

дырэктар Магілёўскага абласнога тэатра лялек:

— У нас вельмі шчыльная афіша. Раніцай практычна праз дзень вітае самых маленькіх дзетак праект “Другая сцэна”. Пастаноўкі разлічаны на малечу ад 2 да 4 гадоў. Матулі гэтых гледачоў часцей за ўсё знаходзяцца ў дэкрэтным адпачынку, таму ім нескладана прывесці сыноў і дачок да нас аб 11-й гадзіне. З 12 гадзін у асноўную залу на 200 месцаў ідуць школы, раз на тыдзень па серадах у афішы стаіць вечаровы спектакль, а субота-нядзеля задзейнічана напоўніцу. Наш графік узгоднены з упраўленнем адукацыі, спорту і турызму горада і вобласці. Менавіта яны дапамагаюць вызначыцца школам, калі прыйсці ў тэатр з улікам змены той ці іншай паралелі. Кожны дырэктар школы і яго намеснік па выхаваўчай працы ведае, што некалькі разоў за вучэбны год у пэўны дзень іх навучэнцы выправіцца ў абласны тэатр лялек. Часта пад гэтак наведванне адводзіцца класная гадзіна. Часта даём два тры спектаклі на дзень, абслугоўваем вёску, аграгарадкі, стала накіроўваемся на сваім транспарце ва ўстановы адукацыі Магілёва, нягледзячы на сталую працу стацыянара. Шчыра кажучы, мне не вельмі падабаецца ідэя з выездамі ў школы, бо зразумела, што ў звычайнай зале не можа быць асвятлення і гуку, якім абсталяваны стацыянар, але... За год тэатр зрабіў замест даведзеных 240 спектакляў больш за 400 паказаў. Канешне, гэта галаўны боль. Мы вымушаны завышаць сабе план, інакш не зможам адысці па заробках нават ад бюджэту пражытачнага мінімуму, даць людзям прэмію, а таксама закупіць матэрыялы для чарговай пастаноўкі.

Марыя ШАБАШОВА,

дырэктар Гродзенскага абласнога тэатра лялек:

— Тузін гадоў, як у нас дзейнічаюць гадавыя абанемента для школьнікаў і выхаванцаў старэйшых груп дзіцячых садкоў Гродна. Штогод тэматыка праекта змяняецца: адпаведна ёй праводзім 15-хвілінныя гутаркі з дзецьмі ў антракце ці, калі ён адсутнічае, — да пачатку пастаноўкі. Мы раімся з педагогамі, якія спектаклі ўключыць у абанемент, калі-нікалі ладзім адпаведны конкурс. У верасні ўзгадняем план з упраўленнем адукацыі, спорту і турызму, а з кастрычніка па май адпаведна яму актыўна працуем. Абанемента размяркоўваюцца па школах адміністратарамі. Яны аформлены ў выглядзе прыгожага канверта, які застаецца дзеці на памяць. Унутр уключаецца 6 — 7 білетаў — такім чынам школьнік загадзя ведае, на якіх спектаклях і ў якія дні на працягу сезона ён павінен быць. Зазначу, што кошт на абанементныя спектаклі ніжэйшы за адпаведны назвы ў выхадныя дні — для школьнікаў атрымліваецца сапраўдна зніжка. Да таго ж, сума, аддадзеная бацькамі ў верасні, застаецца нязменнай на ўвесь год.

Мы не зрываем вучэбны працэс: абавязкова агаворваем з кожнай школай час, калі ім зручна да нас прыйсці. Прынамсі, метадам спроб высветлілі, што для нашага горада самы аптымальны час для спектакляў — 10.00 і 12.30. На ранішнія паказы добра ідуць сады і школьнікі, што вучацца ў другую змену (апошнія паспяваюць пасля тэатра зайсці дадому паабедкаць перад школай). Спектаклі па абанеменце можам ставіць па жаданні школьнай адміністрацыі на 14.00, 16.00 і на 18.00. На традыцыйныя 19.00 не пагаджаюцца бацькі — дзеці позна вяртаюцца дадому, асабліва гэта напружвае ў змовы перыяд. У гэтым сезоне ўпершыню зрабілі абанемент для старэйшых класаў і не прагадалі: на “Партрэт” і “Вій. Страшэнная помста” Мікалая Гоголя, “Сон у летнюю ноч” Уільяма Шэкспіра, “Магічнае люстра пана Твардоўскага” Сяргея Кавалёва навучэнцы 8 — 11 класаў ішлі з вялікім задавальненнем. Зараз шмат гаворыцца пра шосты школьны дзень. У нашага тэатра ёсць некалькі школ, якія прыныцывае водзяць выхаванцаў толькі па суботах — калі ласка, мы кожнаму ідзем насустрач! У выхадныя мы часта прапануем па два спектаклі.

У вясковай мясцовасці мы граем 86 спектакляў на год. Падладжваемся пад школы: прыязджаем туды пасля заняткаў ці на класную гадзіну. У цэлым за 2016 год па праграме культуры горада правялі 535 спектакляў, у тым ліку асабістых, сіламі калектыву, — 337. Маём практыку камерцыйных канцэртаў, але ў нас маленькая зала, каб мець добры ганарар, гастралёрам даводзіцца ўзнімаць кошт білетаў, таму такога кшталту імпрэз набярэцца за названы тэрмін каля 40. Прынамсі, штомесяц выступае Гродзенская капэла, пару разоў з Мінска прыязджала Ганна Хітрык са сваім гуртом S’unduk. Усяго летась гродзенцы зарабілі 3 мільярды 370 мільёнаў рублёў. У нас самая высокая зарплата сярод айчыных тэатраў лялек. Аднак даецца тое нялёгка...

Надочы ў Мінску выступіў Джагер... Але ўшанаваў сваім візітам сталіцу не састарэлы абраз рок-н-ролу ў суправаджэнні ансамбля The Rolling Stones, а мужчына ў самым росквіце фізічных і творчых сіл — Алег МІНАКОЎ. Таксама легенда — року беларускага, музыкант па мянушцы Джагер. У сярэдзіне 1990-х гурт Rouble Zone, у якім ён з'яўляўся фронтменам, сенсацыйна выйграў галоўную намінацыю на "Рок-каранаціі". Больш за дваццаць гадоў з таго часу прайшло, "рублёвыя" перыядычна адраджаюцца для разавых акцый і зноў залягаюць на дно. Хтосьці з удзельнікаў калектыву працуе па ранейшым профілі тут, іншых раскідала па астатнім свеце. Алег жыве ў Бельгіі. Часам вяртаючыся дадому, каб адведаць блізкіх, а то і "даць жару" на сцэне.

Алег КЛІМАЎ

— І дзе ты жывеш у Бельгіі? Як цябе наогул туды занесла?

— Жыву ў горадзе Руселары з насельніцтвам за шэсцьдзесят тысяч жыхароў, які знаходзіцца ў Заходняй Фландрыі, на краі Еўропы, карацей. А як там апынуўся... У 1996 годзе я сабраў пасылачкі з кружэлак Rouble Zone, відэамагнеты з нашымі выступленнямі і разаслаў у розныя сусветныя рэкорд-агенцтвы з прыцэлам каго-небудзь з іх зацікавіць і паспрабаваць з дапамогай апошніх раскруціцца за мяжой. Прышлі чатыры водгукі — з Германіі, Бельгіі і два з ЗША. Амерыку, як чалавек еўрапейскага складу і неаматар доўгіх пералётаў, амаль адразу адхіліў. Немцам быў патрэбны "цяжкі" рок, які калісьці граў у гурце "Інспектар" і ад якога ўжо стаміўся, перайшоўшы на блюз-джаз-рок з элементамі папсы. А Бельгія цалкам задаволіла, куды і выправіўся на кліч тамтэйшага прадзюсара, вядомага джазавога трубаача. Паехаў, праўда, без гурта, думаў перавезці хлопцаў пазней, але менеджар гэты сказаў, што адзін-два "родныя" музыканты — гэта яшчэ добра, але цалкам перавозіць склад эканамічна нявыгадна: прасцей дабраць мясцовых высокакласных інструменталістаў. На некаторы час мы з жонкай Вольгай пасяліліся на віле прадзюсара, які, нягледзячы на тое, што па ўсім свеце ход набіралі бойз-і гёрлз-бэнды, спадзяваўся нешта прыдумаць і з такой нашай музыкай, але рэкорд-лэйблы да яе паставіліся абьякава.

— Але вы не разварнуліся і не з'ехалі назад...

— Не, што ты! Вырасшыў спрабаваць прабівацца з больш "лёгкай" музыкай, да якой ужо тады схіляўся. Але тут жа паўстала пытанне аб часовым відзе на жыхарства. Каб яго атрымаць, трэба было ўладкавацца на працу, а на працу без яго не бралі. І пачалася наша эпапея за здабыццё гэтага дакумента. З нейкімі грашыма мы прыехалі, падпрацоўваў дзесці — "на адвакатаў", якія разгравалі маю сітуацыю. І пакуль ішлі гэтыя "разборкі", нас з жонкай выправілі з краіны не магі. З'явіліся нейкія "зачэпкі" за музыку, і ў 2000-м годзе мяне запрасілі выканаць

партыю Ісуса Хрыста з рок-оперы Jesus Christ Superstar на "Міленіум-канцэрце" ў Антвэрпене. І на хвалі маёй такой "буйной легалізацыі" ў бельгійскім грамадстве адзін чалавек параўнаў напісаць бельгійскай каралевае, запрасіўшы яе на мой выступ і акуратна панаракаўшы на тое, што ў мяне ёсць складанасці з атрыманнем віду на жыхарства, маўляў, дапамажыце. І праз пяць дзён з канцылярыі прыйшла гербавая папера! Маўляў, дзякуй, але ніяк не атрымаецца — занятаць дзяржаўнымі справамі не дазваляе. І я паклаў гэты адказ зверху на рэкамендацыйныя лісты маіх суседзяў і некаторых зорак мясцовага шоу-бізнесу, што хадайнічалі за мяне, і занёс у спецыяльную камісію. Праз два тыдні від на жыхарства мне далі. А ў 2003-м я прыняў бельгійскае грамадзянства.

— Адмовіўшыся ад беларускага...

— Пашпарт у мяне быў яшчэ савецкі, грамадзянінам Беларусі

хвіліны, грунтавацца на трох акордах, а чацвёрты хай будзе мімаходам. "Кан'юктурчык" я, і ў мінскіх рок-клубах сябе сёння вельмі слаба ўяўляю.

— А сучасную беларускую музыку ўяўляеш?

— Слаба. Што ў беларускіх рэгіёнах адбываецца — для мяне цёмны лес, як і ў культуры ўвогуле. Праз інтэрнэт стараюся хоць неяк быць у курсе мінскіх падзей... Але ансамбль нумар адзін у вас (у нас!) — гэта, вядома, Iowa.

— "Здэраць", зноў! Асіміляваныя ў Пецярбургу магілёўцы, якія ніякага дачынення да беларускай песеннай культуры не маюць...

— І што? Асабіста мне яны "дах" зносяць! У Піцеры? Але з Магілёва? Значыць, беларусы!

— Пераканаў. Можа, яшчэ каго ведаеш? Пажадана, з мясцовых?

— Ну, NaviBand цяпер на слыху, так? Я ж Ксюшу Жук па гурце Sonika ведаю, у якім яна спява-

пра беларускую эканоміку, смяяліся, што больш правільна было б назваць ваш гурт Trouble Zone...

— А гэта быў адзін з варыянтаў, дарэчы, калі мы ствараліся. А той "Славянскі базар" быў адметны тым, што на ім упершыню беларускі рок-гурт са сцэны амфітэатра выконваў песню на англійскай мове. І гэта ў Дзень Беларусі на фестывалі!

— Я пра бельгійскую музыку мяркую па такіх калектывах, як dEUS, Goose, Front 242. Што на самой справе ў ёй адбываецца?

— Ды тое ж самае, што і ва ўсёй Еўропе. Рокеры ўсе ходзяць беспрацоўныя, мейнстрым памёр, паўсюль хіп-хоп, электронныя нейкія рэчы. А шоу-бізнес там невялікі, запраўляе ім чалавек шэсцьдзесят. Прытым, што слухач бельгійскі ў сваёй асноўнай масе выбірае "олд скул" (натуральна, акрамя прасунутай моладзі), яму дай паспяваць пад кавер-гурты, а навінкі музычныя

ці, карпаратывы, прыватныя вечаарынкі (клубная сістэма, дарэчы, у Бельгіі слаба развітая, гэта ж краіна — экспарцёр тэхна-хуса і ўсёй падобнай "дрыгвы"). Спрабую рэалізавацца менавіта праз выканаўцаў. Камерцыйнае для мяне, хутчэй, стаіць на другім плане, чым творчае.

— Што з творчымі планами на Беларусі?

— Яны ёсць. На мінскім канцэрце я выступаў з гуртом, у якім сабраліся выдатныя сесіёншчыкі, вось на яго планы і выбудоўваю. Гэта будзе нешта ў корані адрознае ад таго, што мы рабілі, напрыклад, з Rouble Zone. Хачу выцягнуць музыкантаў да сябе і запісаць з імі англамоўны альбом. За музыку буду адказваць я, а паэтам-песеннікам выступіць Алег Савілаў, што піша для пецярбургскага гурта Pushking. Адзін тэкст напісаў Аляксей Казлоўскі, былы басіст і тэкставік "рублёвых", які пражывае ў ЗША, песня ўжо гатовая. Будучы рэліз прадставім у Еўропе, і ёсць жаданне пракаціць яго ў выглядзе канцэртаў па Беларусі.

— Перапыню цябе. З Pushking па-ранейшаму сябруеш?

— Спадзяюся на далейшыя з гуртом праекты, сувязь з яго лідарам Канстанцінам "Кохам" Шустаровым не згубіў, у нас з ім шыкоўныя адносіны, брацкія.

— Добра, давай яшчэ пра планы.

— На дні нараджэння Уладзіміра Цэслера, які адзначаўся ў канцы красавіка, я "прадставіў" публіцы Макса Лорэнса — выдатнага выканаўцу, вядомага не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі з Украінай. Ён узяў гітарку і стыльна так праспяваў. Дамовіліся, што Макс прыедзе да мяне, пасядзім з ім у студыі, памяркуем, можа, што-небудзь прыдумаем. Яму патрэбен хіт, а голас, густ і знешнасць у яго ёсць. Наогул, я — той іншаземец, якому ў масце прыдаўся пяцідзённы бязвізавы рэжым: за апошні месяц двойчы пабываў у Беларусі!

— ...Табе — шосты дзясятка. Жыццё атрымліваецца, цёзка?..

— Ты ведаеш, атрымліваецца!..

Жыццё атрымалася!

Легенда айчыннага року 1990-х жыве ў Бельгіі, але ўсё ж такі марыць спяваць па-беларуску

я стаць не паспеў, так што ні ад чаго адмаўляцца не давалося.

— І не цягне на радзіму?

— Я не па бязроках сумую. Хаця хлушу: сумую! Там, дзе мы жывем, лесу няма, усё раўніны і раўніны, і мора. Па людзях, так, сумаваў і сумую. Асабліва калі вып'еш крыху, вось тады сплін, здаралася, і набягаў, вонкі лезла настальгія, якая глыбока сядзела ўнутры. А так... Я ж біўся за жыццё, за месца пад сонцам, з раніцы да ночы думаў, як замацавацца, і часу на адвечную славянскую тугу папросту не заставалася.

— Жывучы там, фантазіраваў, як мог бы скласціся твой лёс, вярніся ты назад?

— Ого!.. Вось ты мяне злавіў, прыпёр да сценкі сваім пытаннем. Зараз буду "прыдумляць"... Напэўна, спяваў бы гэтак жа, як Валерыя Дайнэка, які неяк у мяне гасцяваў, а потым мы на яго машыне паехалі ў Мінск. Як Саладуха, можа. Нешта такое спяваў бы, камерцыйнае, у радыёфармаце, але ўласнага аўтарства, у сваім стылі.

— І гэта кажа мне рок-рольшчык са шматгадовым стажам... "Здравствуй, чужая милая", прыехалі...

— Ды які з мяне ўжо рок-рольшчык! Маю цяперашнюю музыку пераважна жанчыны слухаюць, такога, ведаеш, узросту... рознага. Я цяпер такі рок-рольшчык, якім Джо Кокер быў — трохі року, крыху папсы, нешта ад таго, ад іншага. Увесь з міксаў складаюся: густы музычныя ў мяне за гэтыя дваццаць гадоў ого-го як змяніліся! Рокерам-слухачам і рокерам-калегам я ўсё даказаў. Другім... Джагерам мне не стаць — не граю я ўжо ў монстраў року і зараз прытрымліваюся такой формулы пры напісанні песень: яны павінны быць не даўжэй за тры-чатыры

ла. Мне неяк прапанавалі разам з ёй выканаць нейкую англамоўную песню: я ў Бельгіі запісаў бы свой вакал, яна дома. Але мне тэкст не спадабаўся — нешта пра праблемы школьнікаў. Ну куды мне, пра школьнікаў? А NaviBand — малайцы, аднак я з самага пачатку ведаў, што ў іх нічога з "Еўрабачаннем" у плане высокіх месцаў не атрымаецца. Іх песня — не ў еўрапейскім трэндзе, іх фолк у такой форме межамым шырокім масам не цікавы.

— А выйграў партугалец з чысцінёй жанру...

— У гэтым і прыкол! Зараз з усё яшчэ моднымі напрамкамі стала запатрабаваная і "чыстая песня". Сальвадор Сабрал і праспяваў такую — крыху "пад народную", без усялякіх там "этна-наваротаў", зробленую па камерцыйных лекалах, папсовую, чыстую па мелодыі. І яна "зайшла"! А нашы "зарадзілі" нешта бліжэй да "ўтылітарнага". Добра, што іх запамнілі, але не больш.

— Самому на беларускай мове ніколі не хацелася праспяваць?

— А я праспяваў пару песень, там. Вось, яшчэ "прыдумаў"! Каб застаўся тут, то, магчыма, зрабіў бы праграму з кампазіцый на англійскай і беларускай мовах. У Беларусі я размаўляю на рускай мове, але беларуская для музыкі значна больш напеўная, а для мяне эстэтыка гучання вельмі важная, вось таму і на англійскай стаў калісьці спяваць. Самай крутой, дарэчы, у гэтым сэнсе лічу... партугальскую. У ідэале — яе выбраў бы для сябе ў якасці мовы выканання.

— Памятаю, як мы з табой у годзе недзе 1996-м на тады яшчэ проста "Славянскім базары", чамусьці загаварылі

Алег "Джагер" Мінакоў. / Фота Сяргея ТРАФІЛАВА

Некаторы час таму ў Мінску вызначыліся з пляцоўкамі для выступаў вулічных музыкантаў. У асноўным гэта падземныя пераходы ў розных раёнах сталіцы, але ёсць і "цэнтравыя" месцы — нахштальт тэрыторыі Верхняга горада. 450 заявак ад прафесіяналаў і аматараў паступіла ў адрас праекта "Пешаходка" — аднаго з адказных за арганізацыю такіх канцэртаў. Амаль усім ім быў дадзены дазвол на іх ад гарадскіх уладаў і журы, што адслухоувала прэтэндэнтаў. А з 29 мая выступы афіцыйна і стартвалі: яны праходзяць з 14.00 да 17.00 і з 20.00 да 22.00 па буднях, і з 14.00 да 22.00 у выхадныя.

Алег КЛІМАЎ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

У адзін з дзён карэспандэнт "К" у кампаніі з удзельнікамі гурта Re1ikt Уладзімірам Казловым, Аляксандрам Дземідзенкам, Дзмітрыем Наркевічам, Віталём Макшунюм і каардынатарам "Пешаходкі" Уладзіславам Пінчуком выправіліся пратэсціраваць некалькі пляцовак на прадмет іх акустыкі, прынаснасці для публікі, камфортнасці і агульнай атмасферы. Натуральна, заручыўшыся згодай на візіт ад музыкантаў, што ўжо абжываюць выдзеленыя ім для творчасці квадратныя метры, за тое мы артыстам шчыра і дзякуем! Re1ikt, дарэчы, заяўку не падаваў: канцэртаў у хлопцаў і без таго з лішкам...

Пераход каля ЦУМа

У якасці маршруту мы абралі наступную вось: падземныя пераходы ля ЦУМа (у бок рэстаранаў "Лідо"), ГУМа (наспраць крамы "Містэрыя гуку") і на станцыі метро "Уручча" (у кірунку бліннай). "Рэлікты" падрыхтавалі акустычны сэт з трох кампазіцый: гімна "Разам!" футбольнага клуба "Крумкачы", цудоўна-шматгалосай "Вэльтай" і кавера "Жураўлі на Палессе ляцяць...", рэчы Ігара Лучанка. Адначасова рокеры павінны былі прыглядацца да падзей навокал ды прыслухоўвацца да сваіх унутраных адчуванняў. Я ж сціпла здавольваўся функцыяй падобнай, прызначыўшы сябе на час "эксперыменту" Капітанам Назірельнасць.

Міні-сэйшну каля ЦУМа папярэднічаў невялікі інцыдэнт, калі прадаўшчыца адной з крамак, размешчанай у пераходзе, убачыўшы падрыхтоўку артыстаў, у паўагрэсіўным тоне выказала сваю незадаволенасць, маўляў, гучная музыка будзе адпужваць пакупнікоў ад яе тавару. Але канфлікт у зародку спыніў спадар Пінчук, даходліва патлумачыўшы жанчыне, што выступ гэта санкцыянаваны і менавіта ў гэтым месцы. Наогул, як заўважыў Уладзіслаў, кіраўніцтва Мінска абсалютна ляльна паставілася да ідэі "Пешаходкі" і ўсяляк спрыяла яе ажыццяўленню, але асобным работнікам гандлёвых кропак, прадаўцам латарэйных білетаў, кветак і іншага, што "абжыліся" ў пераходах, музычнае суседства прыйшлося не даспадобы — з прычыны, згаданай вышэй. Аднак, змірыцца з тым давядзецца, або — некаторым з іх змяніць уласную дыслакацыю.

Што мяне асабліва насцярожыла — моцны скразняк, які гуляў па пераходзе. "Так нядоўга і прастуду падхапіць", — звярнуўся я да фронтмена гурта. "Ды ў якіх толькі "партызанскіх" умовах музыкантам ні даводзіцца выступаць, — супакой ў мяне спадар Казлоў. — Ве-

Гук, тэст, Мінск

У сталіцы "жывыя" канцэрты на вуліцах і ў пераходах сталі праходзіць на законных падставах

Удзельнікі гурта Re1ikt на музычнай пляцоўцы ў падземным пераходзе на станцыі метро "Уручча".

цер — не самы горшы з іх, ён мяне не б'янтэжыць". І Re1ikt ударыў па перкусіі і струнах гітар. Людзі, якія праходзілі міма, зачароўваліся хітамі каманды, як правіла, на бягу, але вось ужо адна дзяўчына прыгармазіла, прыцягнутая шыкоўным голасам Уладзіміра, двое хлопцаў дасталі смартфоны і пачалі здымаць тое, што адбываецца (а, можа, і трансключы імпрэзу ў інтэрнэце ў онлайн-рэжыме), кампанія са школьнікаў малодшых класаў палезла ў заплечнікі, і ў адкрыты кофр для перкусіі пасыпалася першая дробязь. (Паводле маіх назіранняў, найбольш ганарар быў атрыманы ля ГУМа, другое месца ў "Уручча", ЦУМ замкнуў тройку прызёраў. Тонкая ж гэта матэрыя — што рабіць з непазбежным "жабраваннем" музыкантаў — у Мінгарвыканкаме абмяркоўвалася. Наколькі я зразумеў, рашэнне пра тое, пакараць альбо памілаваць, будучь прымаць міліцыянты, што патрулююць свае раёны.)

Сэт завяршыўся, каментарый ад лідар-вакаліста: "Вельмі гучна, класная акустыка!.. Калі я спяваў, думаў, што людзі маглі і не спяшацца прабягаць міма. Як было б выдатна, каб спыняліся, бо не кожны дзень яны слухаюць "жывую" музыку. А яна, ва ўсялякім выпадку, наша — гэта прышчэпка добрага настрою. Напэўна, ёсць такое ў беларускай ментальнасці — асцярожная рэакцыя на нешта нестандартнае. Але я ўпэўнены, што яны хутка прывыкнуць да такіх выступаў, будучь больш ахвотна апладзіраваць, падбадзёрваць воклічамі. І больш ахвотна расставацца са сваімі грашыма! Упэўненасці маіх слоў надае вопыт, які я атрымаў, жывучы ў Гомелі, калі шмат даводзілася выступаць з такімі вулічнымі канцэртамі. А ў Мінску, дарэчы, я ні разу на вуліцах не спяваў".

Пераход каля ГУМа

У пераходзе ля ГУМа нас сустрэў незарэгістраваны выканаўца папу-

лярных песень пад акампанемент баянчыка. Гэты мужчына ва ўзросце знаёмы спадару Пінчуку, ён праўляў цікавасць да праекта, але так пакуль і не ўступіў у афіцыйную супольнасць вулічных музыкантаў. Даўшы даступаць "канкурэнта" (Уладзіслаў потым яшчэ доўга гутарыў з ім, і, як ён зразумеў, "акын" так і не запалаў жаданнем легалізавацца), Re1ikt паўтарыў свой сэт. Я меркаваў, што народ тут арганізуецца ў больш масавую публіку. Так і сталася, а падоўжыся б выступ яшчэ хвілін на дваццаць-трыццаць, глядзіш, і сабраўся б аншлаг. Асабліва эмацыйна людзі адрэагавалі на фінальную песню сэта — "Жураўлі на Палессе ляцяць..." Слухаючы шлагер, асабіста я перажываў за яго праваўладальнікаў, што ў гэты дзень нанеслі цяжкую фінансавую страту, бо аўтарскія адлічэнні за хіт

наўрад ці паступяць у іх партманэ. Пытанне верагоднага страчанага прыбытку кампазітарамі і паэтамі-тэкставікамі, чые творы несумненна будучь выконвацца ў пераходах, таксама ўздыхалася пры запуску праекта. Але шляхі для яго рашэння пакуль не знойдзеныя. А наогул з зацвярджэннем рэпертуараў ніякіх праблем ні ў каго не ўзнікала.

Пераход на станцыі метро "Уручча"

Людзі па-ранейшаму кудысьці спяшаліся, насустрач і ўслед ім неспія песні, але тут артысты ўпершыню пачулі сказаныя ў іх адрас успых, не спехах, выразна, з пачуццём словы падзякі за выступ. Рокерам было прыемна, я бачыў. Што яшчэ дадаць аб праекце? Ён — на ўвесь год. Музыканты

10

Праекты развіцця / КУЛЬТУРА

Случчына: малыя спецыялісты + інавацыйная тэхналогія

Калі Паліна — самая галоўная

Яўген РАГІН

Зрэгаваў ён аператыўна, нават ў рэдакцыю заскочыў: "Гэта бюст Мічурына!" Справа ў тым, што ў Ісерне жывуць сваякі спадара Алеся. Яны і распавялі яму ў свой час, што яшчэ ў 1950 годзе тут узнікла сельскагаспадарчая арцель імя вядомага селекцыянера Івана Мічурына. Потым яна стала калгасам імя Мічурына, дзе сваячка Квяткоўскага працавала эканамістам. Цяпер гэта СВК "Ісерна". А бюст знамага навукоўца застаўся. (Нездарма суседняя вёска называецца Вялікія Слівы.) Справа, трэба зазначыць, для Беларусі досыць шараговая. Мне даводзілася бываць у адной з вёсак Калінкавіцкага раёна, дзе калісьці быў калгас імя Чапаева. Не ведаю, які лёс напаткаў гаспадарку, а бюст захаватага Васілія Іванавіча на момант майго візіту захаваўся. І знаходзіўся ён таксама ля мясцовага клуба. Іншая справа, у якім стане знаходзяцца такія помнікі. Па мне, дык і яны павінны заставацца дагледжанымі. Хаця б з той прычыны, каб не пакідаць падстаў для думак, што мы не хочам ведаць сваёй гісторыі. Ну і подпіс — справа абавязковая.

Рэакцыя на рэдакцыю

Дык гэта ж Мічурын!

Прыемная навіна. Хоць асноўным падпісчыкам "К" з'яўляецца раённы жыхар, але сёй-той чытае нашы з Кастусём Антановічам "сельскія" артыкулы і ў Мінску. Вось свежы прыклад. У публікацыі "Калі Паліна — самая галоўная", прысвечанай нашай аўтавандроўцы па Случчыне (№ 18 "К") гаворка ў тым ліку ішла і пра бюст невядомаму чалавеку ля клуба ў вёсцы Ісерна. Мы звярнуліся да чытачоў са старонак "К" з просьбай высветліць асобу, адлюстраваную на пастаменце без апызнаных шильды. Адгукнуўся мастак Алесь Квяткоўскі.

Другая палова мая была азначана ў Гомелі XIII Міжнародным фестывалем “Славянскія тэатральныя сустрэчы”. Журы на чале з дырэктарам РТБД Уладзімірам Карачоўскім лепшым спектаклем прызнала “Камедыю пра нешчаслівага селяніна...” з Чарнігава (Украіна), адзначыўшы яе таксама за лепшы акцёрскі ансамбль. Тры прызвы за лепшую рэжысуру, жаночую і мужчынскую ролі — атрымаў ТЮГ за “Дзікае паляванне караля Стаха”. Прызвы за лепшы дуэт і мужчынскую ролю другога плана засталіся ў Гомельскім абласным драматычным тэатры, дзе і ладзілася свята.

“Выхад да мора” і бізнес-хады

Саша са спектакля “Не ўсе зайцы трусакі”.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Але падобныя форумны — гэта яшчэ і прычынненне ўвагі да развіцця тэатральнага мастацтва ўсяго горада. А там, між іншым, дзейнічаюць тры стацыянарныя прафесійныя калектывы: акрамя згаданага, яшчэ Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр і абласны тэатр лялек. Напярэдадні і падчас форуму яны гастралівалі ў сталіцы. Самы час падвесці вынікі ўсіх тых мінскіх паказаў цалкам.

Тэатр лялек прыцягнуў пошукам новага цікавага рэпертуара. Акрамя дарослага “Сабачага сэрца”, якое ўжо некалькі гадоў таму прывозілася ў Мінск, былі паказаны дзве дзіцячыя прэм’еры. Прычым абедзве — хаця і на рускай мове, але паводле беларускіх аўтараў, што ў дзіцячых афішы бывае, на жаль, вельмі рэдка.

Пераклад казкі “Шаша з левага чаравіка” маладога аўтара Алены Мальчэўскай (яна больш вядомая як тэатразнаўца, кандыдат мастацтвазнаўства) аказалася больш прывемльным у параўнанні з арыгіналам. У рускай мове Шаша — усяго толькі няўме-

Гомель тэатральны: мінскія сустрэчы

лае вымаўленне імя Саша. А ў беларускай яно асацыюецца з неабсяжным гасцінцам (“Шла Саша па шашы”), што нечакана бярэ шлях з... чаравіка “па-еўрапейску”: як мы на навагоднія свята чакаем падарункі “пад ёлачку”, гэтак там спадзяюцца на маленькія прыемныя сорпрызы, пакладзеныя ў наймысна выставлены чаравік, хай і сувеніры.

Прывабіла лялька герані, асабліва ў маленстве. А вось з самім Шашам можна было б і пафантэзіраваць, не ператвараючы яго ў клон кулдатга “дамавіка”. Дый сама эстэтыка тэатра лялек магла б націхці на большыя мастацкія “хулганствы”, чым спалучэнне лялек з размоўнымі дыялогамі. Тым больш, што і казка —

пра магчымасць вяртання ў дзяцінства, свет няўрымслівых мараў і памкненняў.

Гэта ж надта проста, без фантазіяў “выбрываў” быў пастаўлены спектакль “Не ўсе зайцы трусакі” паводле аднайменнай п’есы гомельскага драматурга Васіля Ткачова. Як і ў выпадку з “Шашам...”, спектакль быў цікавы найперш сваёй літаратурнай асновай. Шэраг фальклорных матываў пра падманы пры абмене аўтар адаптаваў у гэці “метадычны дапаможнік” па ахвочна ўключаны спектакль “Аскар і Ружовая дама” Гомельскага маладзёжнага тэатра. Але з-за хваробы артыста яго замянілі на прэм’еру “Чумы” тэатра-гаспадара фестывалю. Затое “Аскар...” у чарговы раз быў

паказаны ў Мінску. Спектакль, пастаўлены Генадзем Мушпертам у 2014-м (для абласнога калектыву гэта сапраўды доўгажыць), захоўвае свежасць акцёрскай ігры. Пэўна, з гэтым творам сучаснага французскага драматурга і пісьменніка іначай немагчыма: смерць дзіцяці ад раку ўспрымаецца незагойнай ранай.

Дзяцей іграюць дарослыя. Кожны — з мяккай ляльчанай выявай свайго персанажа, павешанага на шыю, бы вялізны медальён. А тое, што ў ролі Аскара выступае адзін са старэйшых артыстаў Сяргея Чугай, надае дзеянню яшчэ большую шчыльнасць. І ўносіць дадатковыя рысы ў ансамбль галоўнага героя з Ружовой дамай — Галінай Анчышкінай, якая некалькі тыдняў таму справіла 75-годдзе. Мабыць, з льялькамі і відэапраекцыямі можна было працаваць і больш вынаходліва, але тое, што ўзнятая тэма кранула публіку не толькі сталага ўзросту, дарагога аўтара. Сярод гледачоў было на дзіва многа падлеткаў. Звычайна іранічныя, гатовыя рагатаць з лютой нагоды і без яе, тут яны, усміхнуўшыся некалькім жартам у пачатку, сціхана замерлі. У антракце жаліліся аднаму, што спектакль сумны. А ў фінале разам з астатнімі не саромеліся плытаць камякі ў горле. Але пры ўсім слязах, прапітых заліў РТБД спектакль аказалася — пра шчасце жыцця. Прагнавана хвораму гульня, быццам за адзін дзень перагортваецца сур’ёзнае дзесяцігоддзе, дазволіла хлочныку напоўніць свае апошнія гадзіны важнымі падзеямі, а ўсім прысутным — задумацца над сэнсам існавання: не марнаваць час дарма, а насныць яго ступеннем душы.

Гомельскі абласны драмтэатр, акрамя адзначанага на фестывалі “Рамэа і Джульета” (пра гэты спектакль у “К” № 19), прывозіў у сталі-

цы ТЮГ два дзіцячыя спектаклі — “Пунсовую кветачку” і “Востраў скарбаў” (апошні — у пастаноўцы маладога акцёра і рэжысёра гэтага калектыву Андрэя Шыдлоўскага, які ставіў і раней згаданую “Чуму” Якуба Коласа). У казках было многа музыкі і песень — вядомага сталічнага музыканта Цімура Каліноўскага, другая ўвогуле магла прэтэндаваць на музычны спектакль (праўда, песні ішлі ў запісе). Цікава, што напярэдадні на сцэне нашага Музычнага тэатра гастраліваў такі ж Музычны з Калінінграда — таксама з “Востравам скарбаў”. У імправізаваным “конкурсе” перамаглі гамляччаны. Улічваючы склады труп, і там і тут некаторыя мужчынскія персанажы рамана былі перапрацаваныя ў жаночыя. Расіяне прыцягвалі інтэрактывам, але сама гісторыя была выкладзена так няўдольна, што нават тыя, хто чытаў ці глядзеў мульты, мала што зразумелі. Гамляччаны ж, нягледзячы на куды большы матрыярхат з фемінізмам (нават Капітан стаў Аляксандраў), адбудавалі лагічную сюжэтную лінію, пазбаўленую залішняга адхіленняў, дадалі “любоўнай хэпіэндаваці”, аздобілі дзею шыкоўна пастаўленымі бойкамі. І тут мне ўгадалася, як яшчэ ў 1990-я ва Уладзіміра Кандрусевіча ўзнікла ідэя аднайменнага дзіцячага мюзікала. Звярнуўшыся з ёй у Музычны тэатр, дзе выйшлі яго “Джулія” і “Шклянка вады”, кампазітар атрымаў адмову: маўляў, не нацыянальная тэма. А вось калінінградцы тую “тэму” прыпадносілі выключна як “сваю”. Таму што маюць “выхад да мора”? Але ж і гамляччаны прадман-ствалі “свойскі” падыход! Іх спектакль быў зроблены па п’есе “Піястры! Піястры!” загадка літаратурнай часткі тэатра Уладзіміра Ступіскага — “Паводле Стывенсана”. І гэта правільна. Бо кожная беларуская рэчка, рачулка і нават ручай у рэчце рэшт вядуць да акіяна — у дадзеным выпадку, сусветнай культуры.

К

“Два тузіны...”, Бэнэдэці і Уршуля

“Два тузіны пунсовых рукаў” Альда дэ Бэнэдэці “ўзраці” ў Нясвіжскім тэатры імя Уршулі Радзівіл. А ўрэшце, з моманту стварэння ў 1746 годзе княгіняй Францішкай Уршуляй Радзівіл прыворнага тэатра, тэатральны Нясвіж трымае еўрапейскую тэатральную традыцыю. Да гэтых славных вытокаў звярнуўся створаны ў сярэдзіне ХХ стагоддзя народны тэатр Нясвіжскага раённага цэнтра культуры — заслужаны аматарскі калектыв Беларусі.

Саша са спектакля “Два тузіны пунсовых рукаў”. © Фота Сіптанна Польшкі

Амаль восем гадоў з трупай працуюць Яўген Валабоў — заснавальнік інклюзіўнага тэатра ў Беларусі і стваральнік антрапэрызы “Тэатральны каўчэг”. За гады працы з нясвіжцамі былі пастаўлены многія спектаклі. Прам’ерай жа пірычнай камедыі “Два тузіны пунсовых рукаў” Альда дэ Бэнэдэці ў яго пастаноўцы нясвіжская трупа адкрыла традыцыйнае свята мастацтваў “Музы Нясвіжа-2017”.

Заўсёды ў цэнтры твораў Бэнэдэці, славагата п’есай у жанры камедыі гратэску, — мужчына і жанчына, па-

знаходзіцца ў прадчуванні рамантычнай прыгоды з незнаёмкай. Дастаўленыя кветкі атрымлівае Марына, жонка Альберта (Людыла Вітко). Сярод рукаў яна знаходзіць картку з подпісам “Незнаёмы”. Яе апаноўвае жаданне сустрэцца з гэтым тэлефанаваў, памыліўся нумарам, але Альберта прыемна здзіўлены і

цягнуць розыгрыш, уцягваючы ў гульню сябра іх сям’і — адваката Тамазы Савелі (Андрэй Курганскі). Альберта хоча правесці, наколькі Марына вярная яму і як далёка яго жонка можа зайсці. Ён кожны дзень пачыла ёй ружы і раўнуе да неіснуючага суперніка, а насамрэч да самога сябе.

Як потым заўважыць Марына, каб муж казаў ёй тыя словы, што былі ў таемных запісках, яму не варта было б бяцца здрады. У фінале спектакля рэжысёр дае гледзчу магчымасць зразумець: Марына ад пачатку адчула, што быў тым загадкавым незнаёмцам...

Нясвіжскі аматарскі калектыв працую годна, бо Яўген Валабоў шмат увагі надае акцёрскай школе па сістэме Канстанціна Станіслаўскага. Вялікая вартасць артыстаў-аматараў — культура сцэнічнай мовы, а гэта, гэта не хапае часам і прафесіяналам. Браты Курганскія выконваюць ролі Альберта і Тамазы, арганічна існуючы ў сваім прыродным ампліа. Людыла Вітко ў ролі Марыны — незвычайна тонкая, жаночая, зусім нетутэйшая і ўзнёсла асоба. На працягу спектакля яна змяняе некалькі гарнітураў, якія вылучаюцца элігантнасцю і густам.

Мастак-пастаноўшчык спектакля Сяргей Антонаў прапанаў у якасці цэнтральнага вобразу пранізлівае вечаровае сонца. Найбольш выразна гэты вобраз іграе ў нечакана яркай, рытмічнай і кранальнай сцэне Альберта і Марыны, дзе яны прызнаюцца ў крызісе сваіх адносін. Добра ўпісваецца ў дзеянне музычная тэма Марыны, якая становіцца не толькі лірычным лейтмотывам персанажа, але і ўсяго спектакля (музычнае афармленне самога рэжысёра).

Артысты Тэатра імя Уршулі Радзівіл шкадуець аб тым, што кожны паказ — прэм’ерны, бо рэпертуарныя спектаклі дэманструюцца толькі некалькі разоў. Нягледзячы на тое, што нясвіжцы прыходзяць у Раённы цэнтр культуры як у сапраўдны тэатр, у невялікім горадзе няшмат прыхільнікаў спрадвечна элітарнага тэатральнага мастацтва. Магчыма, выхадом з гэтага становіцца могуць стаць гастролі хаця б у межах раёна, а таксама далучэнне тэатра да маршрутаў перспектываўнага турыстычнага цэнтра? Пры ўмове пастаўленага развіцця і ўдасканалення, поспех нясвіжскага тэатра не выклікае сумненняў. Бо, спазніўшыся на захад, можна заўсёды паспець на довітак...

К

Выбар спектакля можа быць выпадковым — запрасілі, білеты танней трапілі — ці аснваным. І апошняе — працэс індывідуальны. Хтосьці ходзіць ва ўлюбёныя месцы, нехта эксперыментуе з формамі і відамі імпрэз, іншы сацыялізаваўся за тэатральным жыццём ці давярае папулярным выданням... Я трапіла на спектакль “Эмігранты” таму, што мне даспадобы творчасць яго рэжысёра Андрэя Саўчанкі. А яшчэ таму, што даспадобы і незвычайныя фарматы, альтэрнатыўны класічнаму тэатру. Хаця, прывянацца, тое, што ўяўлялася перад спектаклем, даволі рэзка разыходзіцца з “паслясмакам” ад яго.

Выяўленне мастацкага твора тэатральнымі сродкамі, асабліва такога павучлівага, як п’еса Славаміра Мрожака “Эмігранты”, — смелы эксперымент. У вас узнікае пытанне: “Пра што гэта?” О! Вам можна пазай здросціць! Нават не ведаючы твора, прыкладна за дзве гадзіны на аднайменным

Ці здолееш быць свабодным?

спектаклі рэжысёра Андрэя Саўчанкі можна атрымаць дагэтуль неведомыя вібрацыі. Быццам вялікая шклянка халоднай вады на галаву. І нават калі падаецца, што размовы пра эміграцыю, свабоду, свой шлях і выбар не выклікаюць у вас аніякіх асаблівых панчужыц, паспрабуйце патрапіць на гэты спектакль. Глыбока патэматычна думкі мясця пра явіцця ў свядомасці.

Спектакль на адным дыягані... Можна было б і так напісаць, але — не. Вельмі шмат тут змяняецца ад пачатку і да канца. Па-першае, сама атмасфера. Невялікае памішанне ў Нацыянальным цэнтры сучасных мастацтваў. Акцёры сярод гледачоў, гледачы сярод акцёраў... Усе настолькі блізкі адзін да аднаго, што нават і няёмка. Вас уцягваюць у спектакль, і магчыма, вы абурэцеся. Але мусіце застацца. Бо і квіток набылі, і кажуць, падчас спектакля можна і размаўляць, і хадзіць, і каву піць... Можна. Але не хочацца. Нешта такое істотна сапраўднае, важнае на абліччак акцёраў. Вам цікава, але роўна настолькі, наколькі можа быць цікава п’еса пра эміграцыю. Што будзе далей?

Напачатку проста цікава. Праз хвілін дваццаць герояў прымушаюць вас слухаць свой дыялог. Слушаць, смяяцца, цікавіцца, адчуваць, спачуваць, аналізаваць... Сюжэт зразумела, незразумела, да чаго я тут... Унутры гэтага спектакля, але немагчыма сысці. Такая магутная энергетыка Зміцера Есневіча не дае магчымасці нават паварушыцца. Я ведаю твор. І разумею, што яны кажуць, і чым гэта скончыцца, але я здзіўлена. Нешта я прапусціла, і ў мяне ёсць магчымасць знайсці гэта тут. Магчыма, для гэтага я ўнутры спектакля.

Разам з акцёрамі змяняюся я.

Два эмігранты жывуць у падвальных памяшканні. Для аднаго гэта танная і добрая магчымасць збіраць грошы, каб вярнуцца на Радзіму да жонкі і дзяцей, збудавать шыкоўны дом... Я яго разумею. Што для другога? Інтэлігентны герой Івана Папалева не можа вярнуцца дадому, не можа рашучыся напісаць задуману твора пра чалавека-раба... Адзінока, змучаны думкамі і словамі, без жадання штосці рабіць, мяняць, ён цікавіцца сваім су-

седам. І толькі гульня акцёра дае мне магчымасць зразумець, як ён па-свабоднаму стаяць да земляка-гастарбятара, адчуць, наколькі ён невыносна адзінока, непераносна жахліва сціснуты ў сваіх думках і разважаннях пра свабоду. І я хачу разабрацца. У аднаго ёсць думкі пра свабоду, але няма магчымасці ёю скарыстацца, у другога — ёсць магчымасць, але няма доўга. Чым больш слухаю, тым больш твор. І разумею, што яны кажуць, і чым гэта скончыцца, але я здзіўлена. Нешта я прапусціла, і ў мяне ёсць магчымасць знайсці гэта тут. Магчыма, для гэтага я ўнутры спектакля.

Разам з акцёрамі змяняюся я.

Два эмігранты жывуць у падвальных памяшканні. Для аднаго гэта танная і добрая магчымасць збіраць грошы, каб вярнуцца на Радзіму да жонкі і дзяцей, збудавать шыкоўны дом... Я яго разумею. Што для другога? Інтэлігентны герой Івана Папалева не можа вярнуцца дадому, не можа рашучыся напісаць задуману твора пра чалавека-раба... Адзінока, змучаны думкамі і словамі, без жадання штосці рабіць, мяняць, ён цікавіцца сваім су-

Алена МАЗУРА, журналістка

Уладзімір Канцзяцкаў. “РАТЭРА” (з сэрца “Архана”).

Вольга Орсік. “Тройнік”.

Раман Сустав. “Star Dust” (“Зорны пыл”).

Віртуальныя мадэлі верагоднай рэчаіснасці

Гэта творы пераможцаў V Беларускага біенале жывапісу, графікі і скульптуры. Больш як сорак работ дзевяці аўтараў, адзначаных дыпломамі. Аўтары гэтых радкоў даводзіліся калі-ніколі прысутнічаць пры рабоце журы творчых конкурсаў, і з гэтага досведу можна меркаваць, што пэўнай суб’ектыўнасці ў ацэнцы твораў пазбегнуць немагчыма. Але кожнае творчае саборніцтва гэта не толькі конкурс работ, але і аўтараў. І пры тым, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

якраз і належаць да згаданага кола. Жывапісцы — Леанід Хобатаў, Анатоль Кузнячоў, Уладзімір Канцядайлаў. Графікі — Раман Сустав, Андрэй Басальга, Юрый Хілько. Скульптары — Сяргей Аганав, Уладзімір Панцялееў, Вольга Орсік.

Немагчыма ў межах невялікай нататкі даць разгорнуты характарыстыку творчасці згаданых мастакоў. Ды, зрэшты, і патрэбы такой няма. Іх імёны і так на слыху. Адна згадаю, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

якраз і належаць да згаданага кола. Жывапісцы — Леанід Хобатаў, Анатоль Кузнячоў, Уладзімір Канцядайлаў. Графікі — Раман Сустав, Андрэй Басальга, Юрый Хілько. Скульптары — Сяргей Аганав, Уладзімір Панцялееў, Вольга Орсік.

Немагчыма ў межах невялікай нататкі даць разгорнуты характарыстыку творчасці згаданых мастакоў. Ды, зрэшты, і патрэбы такой няма. Іх імёны і так на слыху. Адна згадаю, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

якраз і належаць да згаданага кола. Жывапісцы — Леанід Хобатаў, Анатоль Кузнячоў, Уладзімір Канцядайлаў. Графікі — Раман Сустав, Андрэй Басальга, Юрый Хілько. Скульптары — Сяргей Аганав, Уладзімір Панцялееў, Вольга Орсік.

Немагчыма ў межах невялікай нататкі даць разгорнуты характарыстыку творчасці згаданых мастакоў. Ды, зрэшты, і патрэбы такой няма. Іх імёны і так на слыху. Адна згадаю, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

якраз і належаць да згаданага кола. Жывапісцы — Леанід Хобатаў, Анатоль Кузнячоў, Уладзімір Канцядайлаў. Графікі — Раман Сустав, Андрэй Басальга, Юрый Хілько. Скульптары — Сяргей Аганав, Уладзімір Панцялееў, Вольга Орсік.

Немагчыма ў межах невялікай нататкі даць разгорнуты характарыстыку творчасці згаданых мастакоў. Ды, зрэшты, і патрэбы такой няма. Іх імёны і так на слыху. Адна згадаю, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

якраз і належаць да згаданага кола. Жывапісцы — Леанід Хобатаў, Анатоль Кузнячоў, Уладзімір Канцядайлаў. Графікі — Раман Сустав, Андрэй Басальга, Юрый Хілько. Скульптары — Сяргей Аганав, Уладзімір Панцялееў, Вольга Орсік.

Немагчыма ў межах невялікай нататкі даць разгорнуты характарыстыку творчасці згаданых мастакоў. Ды, зрэшты, і патрэбы такой няма. Іх імёны і так на слыху. Адна згадаю, што іх пры рознасці вобразнага ладу і стыльвых прыклянасцяў аднае творчае сугучнасць сучаснай эстэтыкі і здольнасць не залежаць ад хуткаплыннага на культурны працэс. І ў беларускім выяўленчым мастацтве ёсць група лідараў, трапіць у якую марыць кожны не пазбаўлены амбіцый прафесіянал і якая прыцягвае да сябе пільную ўвагу мастацкай і каляматацкай грамады. Пераможцаў V біенале

Сяргей Аганав. “Транскі кон”.

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

(Не)лірычнае адступленне
Яўгена Рагіна

Не чакаў, што мяне можа так моцна здзівіць ідэя Дома цвярозасці. А мы яшчэ думаем, якім павінен быць клуб будучыні. Шчырым у духоўных праявах яго работнікаў! Можна правесці сотню мерапрыемстваў, скіраваных супраць заганных звычак, а зло не стане меншым. А можна душу ў справу ўкласці. І вынік стане адчувальным. Згадайце ксяндза Бульку і яго Мосар. Для мяне бясплатная булчка да бясплатнага чаю — сімвал шчырасці, якая заўжды перамагае. Ды плюс аднаўленне тэатральных традыцый Ігната Буйніцкага. А Дзісна яшчэ знакамітая і Язэпам Драздовічам, які ў свой час вучыўся ў тамтэйшай гімназіі. (Ягонья родныя Пунькі ўваходзілі тады ў Дзісенскі павет.) І мясцовыя майстрыхі пачынаюць адраджаць манеру стварэння маляванак гэтага незвычайнага мастака... Я ўпершыню пабыў у Дзісне і цяпер адчуваю, як яна пачынае мяне вабіць. У першую чаргу — шчырасцю. Да сустрэчы, Дзісна!

І старое, і новае

Ну а зараз — пра мары, якія прынята называць доўгатэрміновымі перспектывамі. Дзісна прэтэндуе на тое, каб стаць бойкім турыстычным цэнтрам. Хаця б з той прычыны, што тут праходзіў шлях “з вараг у грэкі”; краянцы кажуць, што калісьці ў мястэчку нават вуліца Шведская была. Да слова, на адной “ватэрлініі” з Домам цвярозасці ўладкаваная памятная ладдзя вікінгаў (паіхняму — дракар). Славілася паселішча не толькі архітэктурай, але і зухватымі майстрамі-рамеснікамі, да прыкладу — керамістамі (радовішчы гліны і па сёння захаваліся ля вёскі Горкі). А яшчэ — неверагоднымі па смаку булчкамі!

Тут сапраўды наездамі бываюць замежнікі, якія цікавяцца тутэйшай даўніной ды сучаснасцю. Бываюць досыць часта, таму сёй-той з работнікаў культуры нават уласнымі аграсядзібамі абзавёўся. Але пра гэта — ніжэй.

Адным словам, сітуацыю з былым Домам цвярозасці, як свярдае Алена Балаш, варта змяняць карэнным чынам. Па-першае, вернуцца немалыя плошчы, што дазволіць аднавіць работу мастацкіх галерэй. Па-другое, паселішчу, па словах мясцовых жыхароў, храніцца не стае кавярні. Дык чаму не аднавіць структуру колішняга Дома цвярозасці. На другім паверсе — рамеснікі, на першым — кавярня. І ўсё гэта спалучаецца вельмі арганічна — ну, проста як булчка з чаем. І мы падумалі, што ідэю стварэння (ці адраджэння) кавярні не варта аддаваць на водкуп сістэме грамадскага харчавання, бо цудоўных гаспадынь-кулінараў хапае і сярод работніц культуры. Аднак мары пакуль застаюцца марамі.

Змяніць сітуацыю

У такіх выпадках духоўны кіраўнік рэдакцыйнага навукова-папулярнага праекта “Лабараторыя” і загадчык кафедры менеджменту сацыяльна-культурнай дзейнасці Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Алена Макарава не стамляецца казаць: “Не хапае маркетынгавага падыходу да справы”. Інакш кажучы, не стае

Журналісцкі аўтатур газеты “Культура”

І булчка да чаю...

Рэзервы Мёршчыны: выкарыстання і нападзабытыя

Гаспадыня аграсядзібы ў Язэ Тамара Касатая.

Дырэктар СДК у Язэ Ларыса Бервячонак.

Дырэктар Дзісенскага ГДР Алена Балаш.

Мастацкі кіраўнік Дзісенскага ГЦК Ксенія Кагукіна.

Пра тое, што трансгранічныя праекты — справа рэальная, мы пераканаліся ў Дзісенскім гарадскім цэнтры культуры. Як нам распавёў Аляксандр Тронькін, самадзейны артыст гэтай установы ўжо добра асвоілі латвійскую сцэнічную прастору: пастаянна выступаюць у тамтэйшых цэнтрах беларускай культуры. А мастацкі кіраўнік ГЦК Ксенія Кагукіна — вельмі хуткая на ўздзім і вобразна, і літаральна. Паўсюль паспявае, бо раз’язджае па Дзісне на скутары: падрыхтавала і правяла творчыя справаздачы двух харэаграфічных калектываў, гэтымі днямі рыхтуе сцэнарый для мітынг-рэквіема на яўрэйскіх могілках. Тут 75 гадоў таму фашысты знішчылі амаль чатыры тысячы чалавек. Для таго, каб жыць заўтрашнім днём, не трэба забывацца на ўчарашні.

У госці да балацяніка

Патрыёты свайго мястэчка жывуць не толькі ў Дзісне. Ха-

пае іх і ў аграгарадку Язэ. Мясцовых работнікаў культуры начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Мёрскага райвыканкама называе “вечнымі рухавікамі”. І ўвогуле вёска — багатая на жыхароў, і ўсе яны лічаць сельскі дом культуры (тут і бібліятэка знаходзіцца) — ці не галоўнай установай паселішча. Мастацкі кіраўнік Вольга Александровская кажа: “У нашай мастацкай самадзейнасці занята 112 чалавек! І пастаянна ёсць ахвотныя ўвайсці ў склад таго ці іншага калектыву. Хоць конкурс-адбор рабі”. Мы ў той дзень на ўласныя вочы пераканаліся, што і ў радасці, і ў горы язненцы ідуць у клуб.

Язэ шчыльна супрацоўнічае з Дзісной у справе культурнага абслугоўвання турыстаў. Справа ў тым, што замежнікаў (і не толькі) прывабліваюць не адно архітэктурныя ды гістарычныя аб’екты, але і не менш прыцягальныя экалагічныя прынады, скажам, беларускія балоты. У дадзеным выпадку — ба-

лота Жада ў пяць тысяч гектараў і багатае на журавіны. (Нездарма брэндавы мясцовы фэст называецца “Журавы, журавіны Мёрскага краю”.) Можна замовіць у лясніцтве балотаход і выправіцца ў такую вандроўку, што пакіне след на ўсё жыццё. (А ў нас на яе часу не хапіла!)

(Не)лірычнае адступленне
Канстанціна Антановіча

Некалькі гадоў таму, вяртаючыся з камандзіроўкі ў Брэста, давялося паспрацаваць са сваім выпадковым суразмоўцам — вадзіцелем турыстычных аўтобусаў з Расіі. Ён ніяк не мог паверыць, што Беларусь можа мець турыстычны патэнцыял праз свае балоты. І тым не менш язненскі прыклад пераконвае, што такі адметны від турызму, ды яшчэ насычаны культурным зместам у выглядзе аўтэнтчнага фальклору, не толькі можа, але павінен прыносіць дывідэнды — пры добрым падыходзе

3 “Куффа-радцы”

Дзве яркія зоркі

Музыка Эдуарда Зарыцкага

Словы Васіля Жуковіча

У нашым сардэчным народзе
На шчасце радзімай зямлі
У бедным далёкім стагоддзі
Дзве яркія зоркі ўзышлі.

Прыпеў:

Колас, Купала — горадасць краіны,
Мужнай зямлі сыны.
Помніць Айчына кожнага сына,
З намі навек яны.
Геніяў слова, геніяў голас —
У сэрцах жывуць яны.
Янка Купала і Якуб Колас —
Слаўнай зямлі сыны.

Мы з Коласам разам з Купалам
Свой дом аднаўляць пачалі.
Ваенную разам навалу
Развясці, перамаглі.

Прыпеў.

Мы з Коласам разам з Купалам
Завершым свой велічны дом,
І нашым нашчадкам удалым
Пра слынных паэтаў спяём.
Прыпеў (2 разы).

і супрацоўніцтве замежных і айчынных турыстычных арганізацый з устаноўмі культуры можа атрымацца перспектывы і доўгатэрміновы праект.

"Язынка" не толькі спявае

Так што турысты гасцюць не толькі ў Дзісне, але і ў Язне. Да іх паслуг — дзве аграсядзібы. У адной — гаспадыня дырэктар СДК Ларыса Бярвачонак, другую ўтрымлівае салістка народнага фальклорнага гурта "Язынка" і кіраўнік аднаго з клубных гурткоў Тамара Касатая. У яе нават турысты з Малайзіі гасцявалі. Натуральна, "Язынка" старанна "агучвае" і першую сядзібу, і другую. Тамара Аляксандраўна — знаная саломкапляцельчыца, кожны пакой упрыгожаны яе пано. І булачкі да чаю гатуе неверагодныя. А дапамагае Касатай муж — Іван Мітрафанавіч, знаўца Жады, мясцовай флары ды фаўны. Гэта ён нам расповяў пра вандроўкі на балатаходзе, якія карыстаюцца ня зменным поспехам у турыстаў. Але і абрады ў выкананні "Язынкі" ім таксама падабаюцца.

Аграсядзібы — месца пражывання і саміх гаспадароў. Безумоўна, у Ларысы Бярвачонак — менш часу на гасціннасць: усё ж яшчэ і клубам кіруе. І кіруе няблага. План па аказанні платных паслуг насельніцтву выконваецца. Апрача "Язынкі", ёсць яшчэ пяць калектываў дзіцячай самадзейнасці. На канцэрты збіраецца ледзь не па 200 чалавек: дамарослыя мастацкія здольнасці — у пашане. Вёска, карачай кажучы, — перспектываная. Апрача сельскагаспадарчай арганізацыі ды лясніцтва, ёсць сярэдняя школа, меліярацыйнае прадпрыемства. А ў клубным будынку, апрача бібліятэкі, працуе музычная школа, дзе распачаліся вакацыі. І што цікава, у работнікаў клуба і бібліятэкі ёсць сваякі і родзічы, якія працуюць выкладчыкамі ў ДШМ. Мы гэта назвалі экспансіяй талентаў.

(Не)лірычнае агульнае заканчэнне

Хто пра што, а млынар — пра муку. Дакладней — пра піяр. А ў дадзеным канкрэтным выпадку — пра поўную яго адсутнасць. Чаму мы раней не ведалі пра колішні Дом цвярозасці? Пра неабходнасць яго капітальнага рамонту крышца вярта на ўвесь голас. Плядзіш, і сабралі б ужо сёй-той фандрайзінгавы капітал хаця б для пачатковых работ. Па сённяшнім часе добрая справа без належнай рэкламы, што булачка без чаю. "К" будзе адсочваць сітуацыю з далейшай будучыняй не абы-якога будынка. А ў наступнай публікацыі нашага аўтатура чытайце пра лепшага бібліятэкара Віцебшчыны і пра многае іншае і не менш цікавае.

К

Пра лічбу, фотакрос і месца чытання, якое нельга змяніць

Адна з работ фотакроса "Горад чытае" у Мастоках.

Падчас фестывалю "Дняпроўскія галасы ў Дубоўне".

Якая будучыня ў сельскага клуба? Імкнуся спадзявацца, што клуб якасна зменіцца (як і самі паселішчы). Што мроіцца з гэтай нагоды? У кожнай установы — пазнавальны брэнд. Яшчэ — уласнае брэндавае імя. Калі, да прыкладу, мясцовасць знакамітая ягадамі, поўнае найменне можа выглядаць так: сельскі дом культуры "Журавінавы рай" (не лішнімі тут будучы адпаведны ўнутраны і знешні дызайн, музейная экспазіцыя ды дэгустацыя морсу). Трывалы брэнд стварае трывалую аўдыторыю. Гэта закон менеджменту. Такія іміджавыя ўстановы, дзейнасць якіх скіраваная на папулярнасць мясцовых цікавостак, арганічна стануць не толькі культурнымі, але і турыстычнымі аб'ектамі. І яшчэ некалькі назваў наўскіду па асацыяцыі з калісьці ўбачаным: "Сівыя мury", "Стары маёнтак", "Ля возера", "Казка Дняпра", "Дубовая засень"...

Яўген РАГІН

Чарговая навіна з Культурнай сталіцы Беларусі. Настаўнік тэарэтычных дысцыплін дзіцячай школы мастацтваў № 1 **Бабруйска** Марына Богуш піша, што сёлета яе ўстанова адзначыць 90-гадовы юбілей. І вось ужо другі раз тут прайшоў адкрыты конкурс "Віват, гітара!" 240 юных выканаўцаў на класічнай гітары (летась было ўдвая менш) з Украіны, Латвіі, Расіі, Беларусі паказалі сваё майстэрства. 64 сталі лаўрэатамі. Спецыяльны прыз — гітары — атрымаў вучань **Магілёўскай ДШМ № 5** Дзмітрый Бушлякоў. "Падчас XVII Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў **Маладзечне** бібліятэка сямейнага чытання "Верасок", — распавядае загадчык установы Лідзія Якуш, — сустрэлася з дзіцячымі пі-

сьменнікамі **Міколам Чарняўскім, Уладзімірам Мазго, Аленай Стэльмах і Тамарай Бунта. Творцы падаравалі юным чытачам свае кнігі".**

Сенькаўскі клуб-бібліятэка **Верхнядзвінскага** раёна правёў свята "Траецкая раніца". Установа адметная тым, што тут апрача народнага фальклорнага гурта "Сенькавіца" ёсць яшчэ і ягоны дзіцячы калектыв-спадарожнік "Галасы вякоў". Сіламі ансамбляў і была адзначана Тройца.

Галіна Гашчук са **Століна** піша. Днямі ў кінатэатры "Экран" быў дадзены старт лічбавай дэманстрацыі кінатэатра. У адпаведнасці з Дзяржпраграмай "Культура Беларусі" тут уведзена новае абсталяванне на 140 тысяч рублёў з рэспубліканскага бюджэту. А **Брэсцкі** абласны кінатэатр паспрыяў, каб істотна змяніўся інтэр'ер глядзельнай залы. Намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі, начальнік упраўлення культуры **Брэсцкага** аблвыканкама Сяргей Панасюк удакладніў, што ў вобласці перайшлі на "лічбу" кінатэатры сямі райцэнтраў. Цягам чатырох гадоў да іх далучацца яшчэ шэсць, а да 2020 года ўсе раённыя і гарадскія кінатэатры будуць забяспечаны найноўшым абсталяваннем.

У аграгарадку **Жупраны Ашмянскага** раёна прайшоў раённы этап рэспубліканскага сямейнага сельскагаспадарчага праекта "Уладар сяла-2017". Яго галоўнымі героямі сталі чатыры малодыя сям'і з розных куткоў Ашмяншчыны.

На XXIV Міжнародным фестывалі песні і музыкі "Дняпроўскія галасы ў **Дуб-**

роўне" выступілі 30 самадзейных калектываў з сямі краін. Падзея стала адметнай новым праектам. Кожная дэлегацыя прывезла саматканы нацыянальны ручнік, што сшылі ў адзінае палатно.

Наваполацкая дзіцячая мастацкая школа імя Івана Хруцкага правяла IX Міждзяржаўны пленэр-конкурс юных мастакоў "Палітра Прыдзвіння". 49 удзельнікаў з Латвіі, Расіі, Беларусі малявалі гарадскія пейзажы, нацюрморты і работы, прысвечаныя Івану Хруцкаму.

Загадчык аддзела маркетынгу **Бярэзінскай** цэнтральнай раённай бібліятэкі Тамара Круталевіч напісала пра вулічны тэатр кнігі, які дзейнічаў у скверы ля ўстановы, і бібліятэчныя мерапрыемствы з нагоды Міжнароднага дня абароны дзяцей і Сусветнага дня бацькоў. Такім чынам быў распачаты чарговы праект "Лета дабрыні-2017".

Мастоўская райбібліятэка арганізавала фотакрос "Горад чытае". Метадыст установы **Вольга Коршун** піша: "Удзельнікі цягам тыдня дасылалі свае работы на нашу электронку. Лепшыя фотаздымкі "Я + Кніга = Любоў" і "Месца чытання змяніць нельга" зрабілі **Вольга Вайцяховіч і Алена Добрук**".

Беларуская грамада **Малдовы** сумесна з Беларускім культурным цэнтрам Рэспублікі Малдова правялі вечар, прысвечаны 135-годдзю Янкі Купалы і Якуба Коласа.

У **Полацку** 5 чэрвеня, у Дзень памяці Ефрасінні Полацкай, Хросны ход аб'яднаў больш за тысячу вернікаў. Ля помніка святой быў рэалізаваны святочны праект "Імя Ефрасінні праз стагоддзі нясём". Шэраг мерапрыемстваў прайшоў і ў гарадскіх музеях.

Сталі вядомы вынікі фестывалю-свята "Танцую па-даўнейшаму", які ладзіўся ў аграгарадку **Тарнова Лідскага** раёна. Лепшымі сталі Аляксей Лустач і Аляксандра Струк з **Карэлічаў**; Ілля Валасюк і Кацярына Жукоўская, Аляксандр Пятчыц і Іна Траян, Раман Бескаравайны і Ксенія Бусовіч з **Ваўкавышчыны**; Андрэй Гіль і Алена Давыдзенкава з **Жодзішкаў Смаргонскага** раёна.

Вядучы метадыст па народных традыцыях і абрадах **Гомельскага** абласнога цэнтра народнай творчасці Людміла Мельнікава напісала пра абрад "Ваджэнне і пахаванне стралы". Яго захавалі жыхары вёскі **Казацкія Балсуны (Веткаўшчына)**. Абрад мае статус нематэрыяльнай гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь і штогод пацвярджае сваю жыццяздольнасць падчас самайх розных маніторынгаў.

Удзельнікі фестывалю-свята "Танцую па-даўнейшаму" ў Лідскім раёне.

Музыкальная партытура з беларускімі тэкстамі. Тэкст пачынаецца з "лі. У бедным да-".

(Працяг. Пачатак у №N° 20, 21.)

Сёння мне хацелася б распавесці пра праекты, якія здаліся блізкімі Беларусі — па культурных кодах, па ўнутраным напайненні, у рэшце рэшт, па камернасці. Крытэрыяў, думаю, нашмат больш. Але выбар — працэс складаны, і не заўсёды перадавыя пазіцыі, яркія і маштабныя першыя месцы аказваюцца вашымі асабістым ачуванню актуальнасці. Ды яны і не абавязаны да таго.

Незалежны праект мексіканскіх аўтараў "Суіснаванне праз птушыную змяю".

У Нацыянальным павільёне Даніі.

Лянкевіч і Palazzo Bembo

Але завершым частку расповеду пра беларускую тэму ў Венецыі (сёлетая яна была прадстаўлена як ніколі шырока). Зараз павяду гаворку пра фатаграфію Андрэя Лянкевіча ў праекце Еўрапейскага культурнага цэнтру "Персанальныя структуры — Адкрытыя межы". Здавалася б, ён павінен быць прысвечаны еўрапейскім каштоўнасцям, і ўдзел Андрэя Лянкевіча выглядае ў ім цалкам апраўданым. Але на тое і дыялектыка Венецыі, каб пад еўрапейскай шылдай паказаць дыялог амерыканскіх, азіяцкіх і афрыканскіх культур. Як традыцыйных, так і сучасных, а найчасцей гэтыя асаблівасці мудрагелістым чынам спалучаюцца.

Серыя "Focus on Belarus" стваралася ў 2008 годзе, калі Андрэй яшчэ не быў арт-дырэктарам Месяца фатаграфіі ў Мінску, а альбом "Паганства", іншыя выданні і ўзнагароды бачыліся хіба ў перспектыве. Фотаздымак Лянкевіча пагружаны ў штодзённасць сучаснага сюжэту пра егера Бела-вежскай пушчы і, мабыць, не ўтрымлівае аўтарскіх "гарызонтаў", карыстаючыся тэрмінам згаданай у папярэдняй частцы маіх венецыянскіх нататак Трэісі Мофат. Але гэта беларускія рэаліі, фарбы ідэнтычнасці, той яе часткі, якая не часта трапляе на вочы гледачу. Таму цалкам біенальная была б серыя ў Андрэя, падобнымі мазкамі якраз і пішуць аўтапартрэты. Шкада, што толькі адна яго фатагра-

Праект Важыко Чачхіані "Жывы сабака ў асяроддзі мёртвых львоў".

фія трапіла ў "Персанальныя структуры", але і яна не згубілася сярод многіх, яркіх і патэнцыйна глыбокіх работ. За кошт прамой дакументальнай выявы, дарэчы сказаць, калі ўжо развіваць тэму супрэматызму — фіксацыі — кінематаграфічнасці ў арсенале фатаграфіі.

Самая паэтычная — Грузія

Аб'ект, дзе вам хочацца абняць аўтара, гэта "Жывы сабака ў асяроддзі мёртвых львоў" Важыко Чачхіані. Вось проста падыходзіш і без лішніх слоў абдымаеш чужога чалавека. І што вы думаеце? Чарга стаіць! Таму што гэта Венецыя, па-першае, і няма нічога больш пранізлівага, чым драўляны дом, які залівае дождж. Але не звонку, а ўнутры. І гэта ён прыдумаў, мастак Важыко. Гэта па-другое.

Дом аднапавярховы, аўтэнтчны, яго прывезлі з Грузіі — хто бываў там, той бачыў падобныя зашклёныя веранды, традыцыйныя прапорцыі і нават убранне такіх дамоў — як у старых грузінскіх фільмах. Унутры гарыць святло, накрыты стол, засланы ложка, вось толькі ўсё гэта пакінута людзьмі. Дождж ільцеца, не спыняючыся. Гледачы могуць толькі зазіраць у запацелыя вокны, слухаць яго.

"Жывы сабака" ўспамінаў аб такіх дамах з дзяцінства жыве ў кожнай душы, таму трапленне Важыко Чачхіані ў асноўны куратарскі праект Крысцін Масель — нагадаю, дэвіз "Viva arte viva" — не мае патрэбы ў тлумачэннях.

Андрэй Лянкевіч. З серыі "Focus on Belarus".

Магчыма, прыгавядаеца слуга Фірс з "Вішнёвага саду", забыты ў такім жа доме, або беларускія сядзібы, якія згаджаюць тут і там. Вечная гісторыя, аказваецца, — сусветны кантэкст.

Маладая Мексіка: "Мы збіраем сябе"

Адзін з незалежных праектаў, паказаны паралельна з біенале, пра што ў нас таксама вядзецца спрэчка, мне сустрэўся ў раёне Dorsoduro і называўся ён "Coexisting through the feathered serpent". Назву

Выставу падрыхтавалі мексіканскія мастакі без усялякай сувязі з нацыянальным павільёнам краіны ў Арсенале. "У нас бедная краіна і шмат карупцыі, — патлумачыла мне Сільвія, адна з куратараў. — Але мастакоў таксама шмат, і мы сталі шукаць магчымасць патрапіць у Венецыю".

Знайшлі маладыя людзі праект "Shaped in Mexico" ("Сфарміравана ў Мексіцы"), які меркаваў дзве выставы ў Лондане, перад Італіяй, і адну ў Дзюсельдорфе адразу пасля.

"Суіснаванне..." азначае пошук свайго. Якімі мы былі сапраўднымі? Да прыходу іспанцаў? Да прыходу амерыканцаў? Зараз мы збіраем сябе, свае старыя традыцыі даамерыканскіх цывілізацый. Але, вядома, і вопыт адносін з іншымі культурамі, і вопыт нашых межаў нікуды не сыходзіць. Баланс можа быць дасягнуты толькі ў нашых душах і розумах, а продкі якраз валодалі самымі глыбокімі ведамі пра гэта".

Як і шматлікія сучасныя працытанні традыцыяў, "Суіснаванне..." аб'яднала ў адзінае палатно графіку з жывапісам, пер'е птушак і вулканічны камень для расцірання маісу, неонавыя надпісы і музыку. Вельмі магутны і малюнічы праект атрымаўся — у ім прынялі ўдзел больш за дваццаць аўтараў. Адно толькі шкада: яны не могуць дазволіць сабе арандаваць галерэю на такі доўгі тэрмін, як нацыянальны павільёны.

Як усё ж такі вярнуцца да стану гармоніі

Толькі праз жывую прыроду. І Данія ўражвае мяне сваім павільёнам: ён у прамым сэнсе ўбудаваны ў парк. Закрытыя залы тут перамяжоўваюцца з памяшканнямі без даху, пераходы асветлены або прыцемнены дзякуючы натуральнаму асвятленню, дарожкі ўпіраюцца то ў глухую сцяну, то ў дрэва. З аднаго боку, гэта выдатна, з іншага — змушае архітэктараў ды мастакоў да працы з адной і той жа схемай.

Гэтым разам экспазіцыя Кірстэн Рапсторф называецца "Influenza: teatre of glowing darkness", што я пераклала б як "Уздзеянне: тэатр цемры, што зіхаціць". Акрамя зарослага ўнутранага сквера ў інсталяцыю ўключаны элементы графікі, а брутальны бетон і пяшчотнае святло неба заплятае гэту гісторыю зусім непрадказальна. Таму што святло змяняецца кожную хвіліну, ды і надвор'е мяняецца, трава расце — і наогул, што тут будзе да закрыцця ў лістападзе? Так ці інакш, "свяцілая цемра" прысвечана гармоніі чалавека і свету, а вось наколькі яна дасягальная, застаецца дадумаць гледачу.

Любоў ГАЎРЫЛЮК,
арт-журналіст
(спецыяльна для "К"),
Мінск — Венецыя — Мінск
Фота аўтара

Працяг —
у наступных нумарах "К".

ва- лу раз- ве- я- ли,
з на-мі на- век я- ны. Ге- ні- яў сло- ва,
пе- ра- маг- ли.
Ян-ка Ку-па- ла і Я-куб Ко- лас слаў-най зям-лі сы- ны.
Кож- на- га сы- на
Пом-ніць ай-чы- на кож- на- га сы- на
Мы з Ко- ла-сам
ла-сам ра- зам, з Ку- па- лам.
ра- зам с Ку- па- лам за-
У- да- лым.
да- лым пра- слын- ных па-
Мы спа- ем.
з- таў сця- ем.
Ко- лас Ку-па- ла гор-дасць кра- ны, муж-най зям-лі сы- ны.

Асноўныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да 135-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы, якое краіна будзе святкаваць 7 ліпеня, выхадзяць на фінішную прамую. Роўна за месяц да юбілею, 7 чэрвеня, Беларускае дзяржаўнае філармонія сабрала публіку на праграму “Як на свет радзіўся Янка...”, што сваім з’яўленнем абавязаная іншаму паэту — Андрэю СКАРЫНКІНУ, адначасова, заўважу, — унучатаму пляменніку беларускага класіка.

Сцэна з пастаноўкі “Курган”.

Алег КЛИМАЎ

Каму б “рукапіс прадаць”?

— Гледачы пабачылі прадстаўленне ў дзвюх частках. У першай рок-опера “Курган”. У другой — песні на вершы паэта — як шырока вядомыя (“Спадчына”, “Малітва”, “Марыся”...), так і не вельмі. У праграме ўзялі ўдзел арт-група “Беларусы”, Дзяржаўны ансамбль танца Беларусі, Людміла Ісупава — адзіная колішняя дама-вакалістка “Песняроў” за ўсю гісторыю калектыва, саліст ансамбля “Свята” Вячаслаў Статкевіч і іншыя артысты. А вяла канцэрт Алена Спірыдовіч.

— **Вытокаў музычнага ўвасаблення купалаўскага “Кургана” стала паэма-легенда “Гусяр” ансамбля “Песняры” 1978 года, папярэднікам якой, у сваю чаргу, была кантата Ігара Лучанка, створаная ім паводле паэмы класіка як кансерваторская дыпломная работа ў 1963-м. Аўтарам праектаў “Курган”, выпушчанага ў 2010-м на CD (яго сцэнічная прэм’ера ў тым жа годзе прайшла ў Хойніках у рамках Дня беларускага пісьменства), і “Як на свет радзіўся Янка...” з’яўляецца вы. I, дарэчы, ролю Гусяра іграе...**

— Пра тую ролю я марыў яшчэ з юнацтва, калі ўпершыню пачуў паэму-легенду “Гусяр”. І ў год стагоддзя паэмы “Курган”, у 2010-м, Ігар Міхайлавіч прапанаваў мне абнавіць “песняроўскую” пастаноўку. Аднак амаль усе ансамблі, якія мелі ў сваіх назвах слова “песняры”, тады паставіліся да нашай ідэі без энтузіязму, ды і наўрад ці хто-небудзь з іх пацягнуў бы яе. А вось Уладзіслаў Місевіч і Валерый Дайнэка з “Беларускіх песняроў” ёй зацікавіліся. У выніку, Валерый Сяргеевіч паўдзельнічаў у запісе альбома разам з Інай Афанасьевай, Анатолем Ярмоленкам, Янам Маерсам (у “Гусяры” яго партыю спяваў Леанід Барткевіч, зараз жа спявае ў “Кургане” Настасся Арцемева), Валерыем Анісенкам, Сяргеем Анішчынём і арт-групай “Беларусы”. Аранжыраваў і зводзіў дыск Святаслаў Пазняк. Тыя ж артысты былі першымі выканаўцамі “Кургана” са сцэны — спачатку ў

Перыпетыі купалаўскіх твораў на вялікай сцэне з нагоды юбілею і не толькі

На пантон “Курган” не трапіў

Хойніках, потым у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры. А з 2012 года, з чарговага Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі ў Маладзечне, праект стаў пракатвацца па краіне раз на год, але ўжо з іншымі артыстамі. Яго зняла Белтэлерадыёкампанія, паказаў канал “Беларусь 1”, а сёння рок-опера перыядычна дэманструецца цалкам і фрагментарна на “Беларусь 3”.

— **Пра “Курган” я запытаюся пазней. Пакуль давайце вернемся да праграмы ў філармоніі.**

— Я разглядаю прадстаўленне 7 чэрвеня, ужо прабачце за адважнае і, можа, у чымсьці недарэчнае параўнанне, як генеральную рэпетыцыю перад Полацкам, дзе ў верасні “Як на свет радзіўся Янка...” пакажуць у рамках Дня беларускага пісьменства. Праўда, праграму з той жа назвай складуць “Курган” і яшчэ дзве-тры песні. Так што ў Мінску галоўнае — утрыманне паэмы і майстэрства артыстаў. А ў Полацку — мяркуюцца святлодыёдны экран і іншыя эфекты.

— **Якім праект “Як на свет радзіўся Янка...” бачылі ў ідэале?**

— Задума была зусім іншая. У мінулым верасні я прапанаваў у рамках святкавання Дня незалежнасці, 2 ліпеня гэтага года, у мінскім скверы Янкі Купалы правесці свята пад згаданай назвай. Раніцай удзень ля помніка паэту прайшла б афіцыйная частка, чыталіся яго вершы — і запрошанымі гасцямі, і ўсімі ахвотнымі; калектывы — прафесійныя і аматарскія, выканаўцы вядомыя і з мастацкай самадзейнасці — спявалі б песні на вершы

Купалы, свае рэчы, прысвечаныя яму. А ўвечары бліжэй да набярэжнай Свіслачы з вялікай прыгожай сцэны з добрым гукам, святлом і відавэрэгам выступіў бы Беларускі дзяржаўны ансамбль “Песняры” з песнямі на вершы Янкі Купалы, а кульмінацыяй гала-канцэрта стала б рок-опера “Курган”. І зрабіць такое свята бясплатным для ўсіх. Другі варыянт — узвесці на Свіслачы пантон, на якім размяшчалася б сцэна — тварам да будынкаў па вуліцы Камуністычнай, у якіх знаходзіцца шэраг тэле- і радыёэструктур. FM-станцыя рабілі б уключэнні са святачнага канцэрта, прысвечанага Купалу, і рок-оперы, тэлевізійшчыкі іх транслявалі б у прамым эфіры, а публіка глядзела з берага. На жаль, ідэі гэтыя, да якіх была праўдзена шчыра цікавацца, ажыццявіцца не змагі. Мабыць, іх палічылі залішне выдатковымі. Але ж пад маркаю юбілею можна нарэшце прывесці ў парадак сквер, дзе цяпер не надта ўтульна. Гэта ж цэнтр сталіцы, дзе месціцца Дзяржаўны літаратурны музей імя Янкі Купалы...

Карацей, тады вырашылі рэалізаваць гэты праект у Белдзяржфілармоніі, дзе таксама ставала складанасцяў. Так што будзе, як кажуць, сціпла, але змястоўна... Мерапрыемства рэкламуецца настолькі ненавязліва, што, здаецца, яно стала звычайнай імпрэзай у чарадзе шараговых канцэртаў. А праект гэты — не мая прыхамаць, гэта, як верылася мне, падзея культурна значная ў маштабах краіны, а рок-опера “Курган” магла б стаць яе візітнай карткай. Але грошай на праграму ў такім аб’ёме, каб яна

з-за сваёй неардынарнасці надоўга засталася ў памяці людзей, у гісторыі сучаснай беларускай культуры, сёння ў дзяржавы няма. І ў мяне іх няма... Агучыць вам колькасць білетаў, прададзеныя на праграму на дзень нашага інтэрв’ю?..

Спяць “курганы”?..

— **Я ўжо зразумеў для сябе, што вы — не прадзюсар, а чалавек творчы, мэтанакіраваны. Спонсары-прыватнікі і для “Як на свет радзіўся Янка...”, і для “Кургана” не знаходзяцца?**

— У нашай краіне — не. І што тычыцца замежнай любові, перш за ўсё — расійскай, да ўсяго таго, што рабіў Уладзімір Мулявін, то і яна, падаецца, моцна перабольшаная... У чым “праблема” “Кургана”, калі казаць пра яго сцэнічную версію? У тым, што хронаметраж рок-оперы не адпавядае нейкім канонам: яна доўжыцца каля сарака хвілін, гэта значыць, па часе на паўнаватасную драматургічную пастаноўку не цягне, як і на стандартную эстрадную праграму. “Дабіваць” канцэртнымі нумарамі, кантэкстна звязанымі? Вазіць па гарадах і краінах канцэртную брыгаду? Тады зноў-такі мы вяртаемся да нашых фінансаў. Дапісаць да гадзіны з лішнім? Хто будзе дапісваць? Ігар Міхайлавіч? Нехта іншы ў той жа манеры, стылістыцы? Ці пашыраць праграму за кошт яго папулярных матываў, такіх як “Майскі вальс”, “Полька-беларуская”, “Добры вечар, дзяўчыначка” і іншых?.. І хто зараз масава гатовы пайсці на “разумны” спектакль?..

— **Хочаце сказаць, камерцыйна на паспяховымі сёння становяць**

ца толькі “лёгка” пастаноўкі, што не “грузыць”? Ды яшчэ і з мінімальным, не такім ужо дарагім рэквізітам?

— Гэта ж відавочна! Зараз людзям важней зрабіць масаж спіны, а не душы. Важней парагатаць і заліцца пустой слязой. А назўтра яны ўжо забываюць пра тое, з якой нагоды смяляліся і плакалі. Я не асуджаю, занадта шмат усяго абвальваецца на нас у рэальным жыцці такога, над чым трэба ламаць галаву. Але я бачу, што ў людскіх сэрцах усё менш застаецца месца для сапраўднай спагады, перажыванняў глыбокіх, усё больш там прымітыўнай азлобленасці, зайздрасці.

Ну а буйныя, класічныя шоу без дадатковых капіталаўкладанняў у сённяшні час на адным пракаце існаваць не могуць. Прынамсі — на постсавецкай прасторы. А адзін “прадзюсар” мяне неяк знайшоў. І рэкламу “Кургана” ў інтэрнэце ён арганізаваць паспрабаваў. Але запал яго хутка вычарпаўся. Зусім іншы прадзюсар неабходны рок-оперы Лучанка і Мулявіна паводле паэмы Купалы — дзяржава...

— **Ранейшы зорны склад артыстаў пад “Курган” зараз склікаць нерэальна?**

— Пачынаючы з Маладзечна, дзейныя асобы ў ім практычна не змяняюцца. Адзінае, што замест Вікторыі Алешка, якая прыйшла на змену Іне Афанасьевай, стала спяваць Людміла Ісупава — наогул першая выканаўца ролі Княжны. Я разумею ваша пытанне, маўляў, а дзе яшчэ Дайнэка з Ярмоленкам? Але зорак у “Кургане” насамрэч тры — Купала, Лучанок, Мулявін. Астатнія — іх промні, праваднікі іх думак. Сапраўды, сабраць Валерыя Сяргеевіча, Анатоля Іванавіча, Іну Афанасьева, Яна Маерса цяпер разам цяжкавата, нават адзін раз на год: ва ўсіх распісаная наперад гастрольная графіка, удзел у розных праектах. Не хочацца і правакаваць магчымую няёмкасць з адпаведным іх зорнаму статусу ганарарам. Зрэшты, удзел у рок-оперы Анатоля Ярмоленкі і Валерыя Анісенкі ў Полацку не выключаю.

— **Гэта значыць, у архіў “Курган” не з’яеце?**

— Можна быць, прайдзе нейкі час, гадоў пяцьдзясят-сто, і знойдзецца іншы мэтанакіраваны творчы чалавек, неабякавы да спадчыны Купалы, Лучанка, Мулявіна і... нашай трагічнай гісторыі, ды зробіць тое, што не ўдалося нам...

K

— Адчуванне блізкасці сваёй культуры пачынаецца з роднага дома. Гэта перадусім заслуга бацькоў, але таксама і збег розных іншых фактараў. Для мяне важным момантам было атрыманне ў спадчыну маёнтка дзядзькі Якуба Кандрацюка — старога дома пачатку XX стагоддзя. Тады мне, навучэнцу сельскагаспадарчага тэхнікума, было ўсяго 18 гадоў. Калі пераступіў парог гэтай хаты, сказаў сабе: тут будзе музей. Вось так і заснаваў сённяшні Музей малой бацькаўшчыны ў Студзіводах.

Важны чынік у любові да роднага — сям'я. Калі маеш другую палавінку, якая падзяляе твае погляды, працуе ў гэтым кірунку, тады з сям'ёю можна ствараць вялікія рэчы. Сям'я — гэта аснова. І калі маеш адзінства ў сям'і — маеш камфорт. А яшчэ люблю да сваёй культуры даецца ад зямлі. Не абстрактнай, а абсалютна рэальнай. Мне праца на пляці гектарах дае сілу і магчымасць упарадкавання часу. Я і цяпер думаю, як па прыездзе ў Бельск зрабіць святочныя абыходы жэга, пасеянага ўвосень. Уся гаспадарка скіраваная на патрэбы музея, бо ўсе тыя абрады адбываюцца на нашай зямлі.

— **Беларуская мова на Падляшшы — наколькі яна цяпер распаўсюджаная? Ці запатрабаваная яна моладзю?**

— У моўнай сферы варта падзяляць афіцыйнае і побытавае ўжыванне роднага слова. Калі казаць наконт першага, то каля 3500 дзяцей і моладзі вывучае беларускую мову. Па перапісе 40 тысяч чалавек на Падляшшы з'яўляюцца этнічнымі беларусамі. Рэальна іх каля 100 тысяч. З другога боку, вельмі мала дзяцей гаворыць з бацькамі на беларускай мове ці на мясцовай беларускай гаворцы. Цяпер больш у гарадах гавораць па-беларуску, чым на вёсцы.

Я магу меркаваць і па сваіх траіх дзецях. У школьных класах яны фактычна адзіныя дзвюхмоўныя вучні. Тут выяўляецца не толькі праблема асіміляцыі, але і змяшаных шлюбаў. Яшчэ адно пытанне палягае ў дэмаграфіі менавіта беларускіх вёсак, у адрозненне ад этнічна польскіх на захад ад Беластока, дзе семі традыцыйна большыя.

— **Чым выкліканая такая разбегка ў лічбах адносна вызнання сябе беларусамі?**

— Лічба ў 100 тысяч беларусаў не абстрактная. Я мяркую так па падліках праваслаўных вернікаў, якіх на Падляшшы каля 140 тысяч чалавек. Сёння многія з іх выкарыстоўваюць у побыце выключна польскую мову, але іх продкі размаўлялі на мясцовай беларускай гаворцы. Маю спадзяванне, што дзеці сённяшніх беларусаў, запісаных у перапісе палякамі, вернуцца да тоеснасці сваіх продкаў. Такіх прыкладаў вельмі шмат. І я — адзін з іх. Выхаваны ў 1970-х у горадзе, з праваслаўнымі сябрамі размаўляў па-польску. Гэта было першае польскамоўнае пакаленне. Але ў 14 — 15 гадоў мы перайшлі на падляшскую гаворку, пачалі спазнаваць літаратурную беларускую мову. І гэта прытым, што я ха-

■ **"Нашы фестывалі выраслі не з ідэі чыноўнікаў, а людзей, якім важна, каб тое было. Пры гэтым не сцвярджаецца, што ўсе гэтыя фестывалі будуць вечныя або будуць мець нейкую пэўную форму. Скажам, пасля дзясятага фестывалю "Там па маёвай росі" вырашылі сысці са сцэны і вярнуцца да першаснай формы — аўтэнтычнага абыходу палеткаў".**

цыянальных меншасцяў у Польшчы?

— Безумоўна, маюцца пэўныя складанасці — сёлета некалькі нашых праектаў не атрымалі падтрымку. Наогул, у Польшчы дзейнічаюць розныя ўзроўні фінансавання ініцыятыў нацыянальных меншасцей і беларускай культуры. Пры Міністэрстве ўнутраных спраў і адміністрацыі дзейнічае дэпартамент веравызнання і нацыянальных меншасцяў, куды мы і звяртаемся са сваімі праектамі.

Яшчэ адна крыніца — самаўрады гмін, паветаў, гарадоў, якія маюць сродкі на разнастайныя культурныя і сацыяльныя праекты. Безумоўна, аказвае фінансавую дапамогу праектам і Міністэрства культуры. Іншая справа, што да яго звяртаецца

А ў 2004 годзе мы знічыявалі падляшска-палескі фестываль "Там па маёвай росі". Першапачаткова — у рамках тэматычнага веснавога фальклору. З кожным годам ён пашыраўся як на астатнія віды вуснай народнай творчасці, так і на іншыя формы рэпрэзентацыі культуры. Тут без фінансавай падтрымкі збоку не абышлося. Тое ж можна сказаць пра "Кірмаш Святога Мікалая", які трансфармаваўся ў "Пролаг. Дні славянскага пісьменства", што сёлета прайшлі на працягу дзесяці дзён і поўнамаштабна прадстаўлялі беларускую культуру. Для мяне яны сталі вялікім арганізацыйным выклікам, бо ніколі дагэтуль у Бельску не было, да прыкладу, выступленняў у фармаце фальк-рок-опе-

ры ці дэманстрацыі модных сукенак сучасных беларускіх дызайнераў.

Гэтыя фестывалі выраслі не з ідэі чыноўнікаў, а людзей, якім важна, каб тое было. Пры гэтым не сцвярджаецца, што ўсе гэтыя фестывалі будуць вечныя або будуць мець нейкую пэўную форму. Скажам, пасля дзясятага фестывалю "Там па маёвай росі" вырашылі сысці са сцэны і вярнуцца да першаснай формы — аўтэнтычнага абыходу палеткаў. Тое можа некалі адбыцца і з "Пролагам".

— **А дазвол на правядзенне патрэбны?**

— Ёсць пэўныя працэдурныя. Калі мы праводзім двухдзённы канцэрт на пляцоўцы каля ратушы, то, вядома, мы павінны запытацца дазволу ўласніка — гарадской адміністрацыі. Гэта працэдура хутчэй фармальная. Галоўнае, каб цябе не апырэдзілі і не запланавалі нейкае іншае мерапрыемства на той самы час. Таму звычайна абмяркоўваем выкарыстанне гарадскіх пляцовак з бургамістрам, Яраславам Бароўскім, вельмі адкрытым для беларускіх культурных ініцыятыў. Я не мушу прадстаўляць сцэнарый да гарадскіх уладаў. Я маю абавязак толькі перад сабой, каб напісаць якасны план выступлення. Хаця на фальклорных фестывалях бывае і імпрывізацыя.

— **А па тэрмінах?**

— Калі робіш масавае мерапрыемства, за месяц трэба папярэдзіць паліцыю, пажарную службу. Трэба паведаміць, колькі людзей чакаем, ці плануецца продаж алкаголю. І калі мусяць быць больш за 300 чалавек, наймаецца ахова.

— **Наколькі праяўляецца цікавасць да беларускай культуры Падляшша ў Польшчы?**

— Інтэрэс адчуваецца. Але, найперш, да досыць спецыфічных з'яў традыцыйнай культуры. Не так даўно да мяне звярталіся з прапановай быць экспертам па падляшскіх шаптухах. Але гэта не мая сфера, таму вымушаны быў адмовіць. Нядаўна сустракаўся з дырэктарам беларускага музея ў Гайнаўцы Тамашом Ціханюком. Установа дзейнічае ўжо 30 гадоў. Дырэктар распавёў, што летась было як ніколі шмат турыстаў з розных куткоў Польшчы і замежжа. Турысты тыя ў сваю чаргу сведчаць, што раней ездзілі па егіптах, а цяпер жадаюць даведацца пра радзіму. Апошнім часам Белавежская пушча і яе ваколіцы сталі вельмі папулярным месцам — разам з прыродай турысты спазнаюць і мясцовыя традыцыі, культуру. Ведаю багата людзей, якія змянілі свае варшаўскія кватэры на сялянскія хаты непадалёк ад Бельска. Гэта нас толькі ўзбагачае, бо тая інтэлігенцыя, якая да нас пераязджае, дае добры прыклад, як ставіцца да старасвецкасці.

— **У Беларусі вы бываеце даволі часта. Як вы ставіцеся да моўнай сітуацыі ў нашай краіне?**

— Са свайго нядаўняга досведу скажу, што станюча. Толькі трэба уздымаць дэмаграфію...

— **У вёсцы?**

— Не, у Клецку, скажам. Трэба, каб у гэтым горадзе

ў кожнай сям'і было сама менш па дзесяцёра дзяцей. Гэта з досведу прэзентацыі там апошняй кнігі з серыі "Гісторыя і культура падляшскіх беларусаў", прысвечаную святару Канстанціну Байко, якая выйшла ў нашым выдавецтве. У мясцовай краме, на вуліцы, на шынамантажы, дзе трэба было мяняць кола, — усё гавораць на чысцюкай беларускай мове. Вось як з Клецка, і не толькі з яго, упэўнены, пашырыць гэту тэндэнцыю на ўсю Беларусь?

Але праблема маецца не толькі з беларускай мовай. Вялікая патрэба, каб захаваць беларускае Палессе, паколькі ў культурным плане на рэгіён ад Брэста да Турава мае ўплыў паўднёвы сусед. Варта беларускай інтэлігенцыі зрабіць вялікі высілак у асветніцкім, адукацыйным плане. Трэба ўводзіць у школы і дзіцячыя культуры не толькі гурткі па фальклорных спевах, але і вывучаць мясцовую гаворку, даводзіць, што яна — частка беларускай моўнай плыні. Я гэта кажу з нашага вопыту.

— **Ці ёсць пагроза, што ў Польшчы ў малых населеных пунктах — вёсках і мястэчках — агмені культуры знікнуць? Што адбываецца з сельскімі ўстановамі культуры?**

— Беларускія культурныя арганізацыі Падляшша апырэджваюць у плане арганізаванай культуры сваіх польскіх калег. Быў здзіўлены, калі даведаўся, што ў горадзе Востраў Мазавецкі з 30 тысячамі насельніцтва пад Дом культуры адведзена невялікая зала, у якой цягам года практычна нічога не адбываецца, не дзейнічаюць пры ГДК і калектывы. Таму і зайздросцяць нам, бо ў Бельскім ДК дзейнічае пяць беларускіх і пяць польскіх калектываў, а таксама адзін украінскі. Культурнае жыццё віруе і ў беларускіх адукацыйных установах Падляшша. Розніца адчуваецца і ў вёсках. Няма такога, каб цягам года ў нашай вёсцы не адбылася якая-кольвечы культурная падзея.

Але ў Польшчы няма такой сістэмы кіравання культуры, як у Беларусі. У нашых паветах, аналагах беларускіх раёнаў, няма ўвогуле ні аддзелаў культуры, ні метадычных цэнтраў. Гэта не вельмі добра. Вопыт Беларусі сведчыць: калі прыходзіць у такую структуру актыўны таленавіты чалавек, як, скажам, мае знаёмыя Сяргей Выскварка з Любані ці Ларыса Быцко з Брэста, то справа пачынае імкліва рушыць наперад.

З іншага боку, у нас кожная гміна, кштальту беларускага сельсавета, толькі большая па памеры, мае свой гмінны цэнтр культуры. Яны сваю культурную палітыку рэалізуюць самастойна. Калі ўмеюць прыцягнуць звонку дасведчанага чалавека, тады там шмат адбываецца. Калі ж робяць культурныя акцыі самі і не маюць пры тым сродкаў — плён іх дзейнасці мізэрны. Мы актыўна супрацоўнічаем з гмінамі Мілейчыцы, Орля, Мельнік, Чыжы. З цэнтрамі культуры гэтых мястэчкаў мы маем цэлы цыкл розных мерапрыемстваў. У сваю чаргу яны

Дарафея ФІЁНКА з Бельска-Падляскага на Беларусі ведаюць добра. Асабліва на Палессі, дзе герой нашай сённяшняй сустрэчы не толькі прэзентуе свае дасягненні ў галіне культуры, але і робіць супольныя праекты: фестывальныя, літаратурныя, навуковыя. Цяжка пералічыць усе народныя калектывы з-пад Кобрына, Маларыты, Пінска, Століна, якія рэгулярна прыязджаюць на святы, што ладзяцца аб'яднаннем "Музей малой бацькаўшчыны ў Студзіводах", стваральнікам і кіраўніком якога з'яўляецца Фіёнік. Напярэдадні прэзентацыі кніжнай серыі "Гісторыя і культура падляшскіх беларусаў" у сталічнай Нацыянальнай бібліятэцы журналісты "К" пагутарылі з госцем з Польшчы.

Падрыхтаваў Кастусь АНТАНОВІЧ / Фота Аліны САЎЧАНКА

Космас малой Бацькаўшчыны

Чым жывуць беларусы з польскага Падляшша?

дзіў у звычайную пачатковую польскамоўную школу. Можна сказаць, праявілася генетычная памяць.

— **А праз культуру такі зварот да роднай мовы можа адбыцца? Пры гэтым аб'яднанні дзейнічае студыя фальклору "Жэмэрва", у якую ўваходзіць мясцовая моладзь. Ці змяняюцца яе погляды пасля далучэння да беларускіх традыцый?**

— Гэта вялікая выхаваўчая праца. Ужо больш за паўсотні чалавек прайшлі праз "Жэмэрву". Яны не толькі пачалі размаўляць на мясцовай гаворцы, але і ўсваялі сябе беларусамі, у тым ліку праз экспедыцыйныя і канцэртныя выезды на беларускае Палессе.

— **Ну, а як з фінансавай падтрымкай праектаў на-**

вельмі шмат арганізацый, а фінансаванне абмежаванае. Маюцца і разнастайныя фонды. Таму без падтрымкі нашай выдавецкай, фестывальнай дзейнасці не застаемся.

— **А што трэба зрабіць у Польшчы, каб, скажам, арганізаваць прыватны фестываль? Куды трэба вярнуцца, каб знайсці фінансаванне, дазвол на правядзенне? Якая працэдура?**

— Усё пачынаецца з ідэі. Калі яна рэальная, то ажыццяўляецца альбо за ўласных сродкі, альбо праз дапамогу фундатараў. Колькі гадоў таму праводзіў невялікі фестываль з удзелам гурта з пінскай вёскі Шашаны. Яны начавалі ў мяне дома, тамсама і харчаваліся. І пры гэтым свята атрымалася вельмі душэўным і цікавым.

■ **"Адна справа заснаваць музей, другая — займацца ім. У нас зімой памяшканні не ацяпляюцца, няма і штатных супрацоўнікаў — абыходзімся дапамогай валанцёраў. Вялікага натоўпу турыстаў няма. Тыя, хто зацікавіцца нашай экспазіцыяй праз інтэрнэт, папярэдне дамаўляюцца. Іх цікавяць канкрэтныя рэчы: этнаграфія, фальклор, рэгіянальная гісторыя".**

прадстаўляюць апаратуру, начлег для калектываў, харчаванне.

— **Музей таксама было лёгка стварыць? Маём на ўвазе бюракратычныя інстанцыі.**

— Наш музей дзейнічае ў статусе аб'яднання. Гэта дазволіла пазбегнуць розных складанасцей са статуатам, строгіх патрабаванняў, якія вылучаюцца да музеяў. Але адна справа заснаваць музей, другая — займацца ім. Заўсёды актуальнае пытанне пра ўтрыманне музея пад адкрытым небам. У нас зімой музейныя памяшканні не ацяпляюцца. Няма і штатных супрацоўнікаў — абыходзім выключна дапамогай валанцёраў. Найбліжэйшыя супрацоўнікі жывуць у адным доме — жонка, дзеці, у суседнім — сястра з бацькамі. Але маем сваіх прадстаўнікоў у розных гарадах Польшчы і Беларусі, што нам вельмі дапамагае.

Па шчырасці, вялікага штодзённага натоўпу турыстаў у наш музей няма. Тыя, хто зацікавіцца нашай экспазіцыяй праз інтэрнэт-старонку, папярэдне дамаўляюцца. Іх цікавяць канкрэтныя рэчы: этнаграфія, фальклор, рэгіянальная гісторыя.

— **Выдавецтва, што дзейнічае пры вашым аб'яднанні, вызначаецца выпускам літаратуры на пісьмовай падляшскай гаворцы.**

— Гэта быў працэс вельмі скаладаны. З боку пэўных беларускіх арганізацый не адчувалася падтрымкі і разумення важнасці захавання мясцовай моўнай традыцыі. Спачатку намі быў выдадзены слоўнік падляшскай гаворкі з 20 тысячамі слоў. Цяпер выдаецца часопіс "Бельскі гасцінец" з матэрыяламі на мясцовым дыялекце, а таксама кнігі з серыі "Гісторыя і культура падляшскіх беларусаў". Чым кіруемся ў выбары мовы і тыражу выдання? Усё залежыць ад тэмы. Кніга, прысвечаная бежанству перыяду Першай сусветнай вайны, якое закрунула амаль усіх продкаў падляшскіх беларусаў, зацікавіла многіх жыхароў Польшчы і Беларусі. У выніку кніга тыражом у тысячы асобнікаў, выдадзеная на беларускай, польскай і падляшскай мовах, разышлася за некалькі месяцаў.

Для іншай, можа, і не менш знакавай кнігі тыраж у 200 асобнікаў будзе максімальным. Папулярнасць выдання залежыць і ад якаснага афармлення. Вёрстка і дызайн кнігі часам складаюць ці не палову выдаткаў на яе выхад у свет.

— **А ці будучы ў Польшчы чытаць кнігу пра Францыска Скарыну?**

— Трэба ісці такім шляхам, каб паказаць Скарыну праз прызму падляшскай традыцыі кнігадрукавання. Калі ў кнізе будучы прадстаўлены друкарскія цэнтры Заблудава, Супрасля, Бельска, Драгічына і асоба Скарыны — гэта будзе цікава нашаму чытачу.

У сустрэчы прынялі ўдзел **Кастусь АНТАНОВІЧ, Пётра ВАСІЛЕЎСКІ, Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, Яўген РАГІН і Настасся ПАНКРАТАВА.**

(Працяг. Пачатак у № 20, 21.)

"К" працягвае расповед пра лёс мастацкіх твораў, якія аказаліся страчанымі ў віры гісторыі.

Барыс КРЭПАК

Ну, партрэтаў членаў Палітбюро ЦК КПСС, якія два разы на год неслі, як іконы, на святах дэманстранты, і вялізных партрэтаў заснавальнікаў марксізму-ленінізму-сталінізму, якія ўпрыгожвалі галоўныя ўрадавыя будынкі гарадоў і вёсак, канешне, даўно няма. Гэта была "прафесійная халтура" і надзейны спосаб для мастакоў зарабіць добрыя грошы. "Героі" так хутка мяняліся, што падобнай работы заўсёды хапала: толькі паспявай на завязанай высокім заказчыкам фатаграфіяй акуратна рабіць клетачкі, і потым па гэтых клетачках "сухім" пэндзлем ці тэмперай, гуашшу, алеем перанасіць вобразы кіраўнікоў партыі і ўрада на палотны строга азначаных памераў. Урэшце, у фондах Нацыянальнага мастацкага музея і некаторых іншых і сёння захоўваецца шмат добрых па прафесійнай якасці жывапісных, скульптурных і графічных работ беларускіх мастакоў-сацрэалістаў, прысвечаных перыяду Савецкай улады. У лістападзе гэтага года, у 100-гадовы юбілей Кастрычніцкай рэвалюцыі, няблага было б пабачыць хаця б частку такіх твораў, якія, на жаль, захаваліся...

Аляксандр Кішчанка каля Габеленаў ІВАНОВА з архіва "К"

еца, габелен сёння захоўваецца ў фондах Дзяржаўнага цэнтральнага музея сучаснай гісторыі Расіі з дарчым надпісам: "Леониду Ильичу Брежневу от белорусского народа. Белорусская ССР. Минск. ЦК Компартии Белоруссии. 1981 год". Імёны аўтараў у падобных падарунках правядырам заўсёды апускаліся. Поўнае апісанне партрэта на рускай мове такое: "Нити хлопчатобумажные, шерсть, полушерсть; оформление — металл, эмали, литье, ковка. Размер 198 x 138,5 сантиметров". Праўда, канчатковы габелен "у матэрыяле" Кішчанка так ніколі і не пабачыў. Усе стадыі падрыхтоўчай работы (эскізы, кардон) зацвярджаліся "наверсе" вузкім колам высокіх партыйных чыноўнікаў. Так атрымалася, што ніводнай крытычнай заўвагі на адрас аўтара не выказалі. А вось вусная падзяка мастаку была агучана з ЦК па тэлефоне. Габелен быў перададзены ў тагачасны Цэнтральны музей Рэвалюцыі з Агульнага аддзела ЦК КПСС 15 лютага 1982 года, гэта значыць яшчэ да смерці Брежнева (яго не стала ў лістападзе таго ж года). Такім чынам, Леанід Ільч прызначаны яму падарунак дамоў не забраў — пакінуў у распараджэнні КПСС. Прайшоў час. І вось 27 кастрычніка 2006 года ў Маскоўскай дзяржаўнай выставачнай зале "Новы Манеж" пры вялікай сціжме народа адкрылася выстава "Падарункі правядырам", арганізаваная музеем Маскоўскага Крамля

Як і куды знікаюць творы?

Гісторыя страчанага ў калейдаскопе шматкроп'яў

Але, тым не менш, многае было згублена. Прывяду толькі некаторыя факты, з якімі я асабіста сутыкаўся. Няпроста лёс цікавага мануфактурнага трыпціха "Балада аб Бацькаўшчыне" Віктара Хацкевіча (аўтар памёр летась), зробленага на палатне гуашшу і тэмперай, які шмат гадоў упрыгожваў сцяну другога паверха інтэр'ера будынка аўтавакзала "Маскоўскі" ў Мінску. Пасля дэмантажу будынка твор, на жаль, не збераглі, а пакрылі клеявым растворам і акуратна знялі. Зараз, як мне казалі, упакаваны трыпціх знаходзіцца ў інтэр'ерах-холах гасцініцы "Юбілейная". Яны невядома куды зніклі.

А што ўрэшце рэшт будзе са знакамітым "Габеленам веку" Аляксандра Кішчанкі (зараз часова захоўваецца на Барысаўскім камбінаце дэкаратывна-прыкладнага мастацтва імя А.М. Кішчанкі)?..

Шматгадовыя дыскусіі ні да чаго не прывялі. А прайшло ўжо амаль два дзясяткі гадоў, і за гэты час ён толькі некалькі разоў паказ-

ваўся глядачу (апошні раз у маі 2014 года — у інтэр'еры Банка развіцця Рэспублікі Беларусь). І знайсці яму прыдатнае месца ў нейкім памяшканні пакуль няма магчымасці.

Аднойчы, у канцы мая 1993 года, нейкі шаснаццацігадовы юнак, які пакутаваў на клептаманію, уначы ўзламаў цэх Барысаўскага камбіната, дзе працавалі ткачы, і выразаў з габелена частку фрагмента "Тайная вячэра" з адлюстраваннем ліку Хрыста — плошчай 18 квадратных метраў. Скажу, што лепшы майстрыха можа выткаць за дзень не больш як шэсць квадратных сантыметраў. Праз нейкі час фрагмент твора быў знойдзены следчымі на адной з кватэр горада Барысава. Злачынца, не разлічваючы на сустрэчу з міліцыяй, намагаўся надзець яму "таварны выгляд". Разрэзаўшы фрагмент яшчэ на дзве часткі, ён "абаверлачы" кожную паасобку. Карацей, зладзюжка скарыстаў выкрадзенае па прызначэнні — у якасці дыванка для свайго хатняга пакоя. Гэта жаданне ўпрыгожыць жыллё на судзе абвішлася яму дарагавата, ткачыкам — дадатковы час складаных рэстаўрацыйных работ, мастаку яно каштавала моцнага нервовага

стрэсу, а журналістам "жоўтай прэсы" — кландайк для сенсацыі.

А зараз (у кантэксте маёй тэмы) я раскажу пра лёс яшчэ аднаго твора Кішчанкі, практычна невядомага чытачу. Гаворка пойдзе пра габелен "Л.І. Брежнёў". У канцы 1980 года Барысаўскі камбінат дэкаратывна-прыкладнага мастацтва атрымаў адказную дзяржаўную замову — выткаць партрэт Леаніда Ільча. І не проста выткаць, а паказаць кіраўніку краіны ў параднай форме пры ўсіх рэгаліях. А тады якраз набліжаўся юбілей генеральнага сакратара — 75-годдзе з дня яго нараджэння. Мастака доўга шукаць не давялося. Пасля бліскачага поспеху габеленаў для Залы прыёмаў ЦК КПБ кандыдатура вырысоўвалася толькі адна: Кішчанка. Заказ на мастацкі камбінат прывёз асабіста Уладзімір Паўлюкевіч, кіраўнік справамі ЦК КПБ. Выткаць партрэт даручылі прафесійным ткачыкам Тамары Сініца і Валянціне Цецеравай, якіх папярэдне запрасіў да сябе ў кабінет другі сакратар ЦК КПБ Уладзімір Бровікаў. Ён уладкаваў іх у лепшую гасцініцу, выдаў грашовую ўзнагароду і папрасіў жанчын кішчанкаўскі кардон габелена "ператварыць у

матэрыял" на працягу... паўтара месяца, якія заставаліся да юбіля Брежнева! А што зробіш?

Давялося працаваць літаральна дні і ночы, практычна без адпачынку, аднак замовы была выканана ў тэрмін. Галаву, знакімыя бровы, вочы, нос, рот, падбародак Леаніда Ільча выткала Цецерава. Рукі, гузікі, шматлікія ўзнагароды, складкі касцюма, іншыя "неадушаўленыя" фрагменты — Сініца.

Што здарылася далей з партрэтам, доўгі час заставаўся невядомым нават для ткачы. Ды і сам Кішчанка, па яго словах, таксама нічога не ведаў пра лёс свайго дзецішча. Урэшце, на гэтую тэму ён гаварыў неахвотна, ды і сёння мала хто ведае пра гэту замову. Ужо пасля смерці Аляксандра Міхайлавіча з дапамогай выдатнага архівіста і майго калегі па гістфаку Ленінградскага ўніверсітэта Віталія Скалабана я высветліў наступнае. Аказва-

Аляксандр Кішчанка. Габелен "Л.І. Брежнёў".

пры падтрымцы Міністэрства культуры і масавых камунікацый Расіі і іншых арганізацый. У экспазіцыі, па ўспамінах Віталія Скалабана, які прысутнічаў на вернісажы, экспанаваліся і габелен Аляксандра Кішчанкі і барысаўскіх ткачы.

Саша ў свой час раскаваў, што ён стварыў і габеленавы партрэт Ціхана Якаўлевіча Кісялёва, з 1980 года — пасля смерці Пятра Міронавіча Машэрава — першага сакратара ЦК КПБ. Мастак быццам бы па просьбе "мадэлі" паказаў яго без усялякіх дзяржаўных узнагарод. Дзе гэты габелен сёння, мне невядома, і сам яго я ніколі і не бачыў. Але дакладна — не ў нашых музеях. Магчыма, у сям'і Кісялёвых...

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.";
■ "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.";
■ "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.";
■ "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". **Выставы:**
■ Выстава **"Вялікі Рэмбрант"** — да 3 ліпеня.
■ Выстава твораў Віктара Гаўрылава (1927 — 2011) **"Подых вечнасці"**, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння мастака — да 25 чэрвеня.
■ Выстава твораў народнага мастака Рэспублікі Арменія Фараона Мірзаяна **"Армянскі сілуэт"** — да 18 чэрвеня.
■ Выстава **"Жывапіс Алы Замай"**, прысвечаная 85-годдзю з дня нараджэння мастачкі — да 18 чэрвеня.
■ Выстава **"Даторы, Шагал, Суцін, Хадасевіч-Лежэ. Энергія, экспрэсія, сімволіка і сны. Погляд на мастацтва Італіі і Беларусі першай паловы XX стагоддзя"** — да 4 ліпеня.
■ Выстава **"Прафесія — рэстаўратар"** (да 70-годдзя мастака-рэстаўратара вышэйшай кваліфікацыі Аркадзя Шпунта) — да 25 чэрвеня.
■ Выстава **"Падзеі і постаці. Сацыяльны плакат Уладзіміра Крукоўскага"** — да 9 ліпеня.

Філіялы музея МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78. **Пастаянныя экспазіцыі:**
■ **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
■ **"Жыццё і творчасць Валенціна Ваньковіча"**.
■ **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.
■ Выстава выцінанак Алены Шаліма і Лаймутэ Федасеевай **"Папяровы мост сяброўства"**.
■ Выстава **"Другое жыццё кветак"** — да 24 чэрвеня.
■ Выстава аўтарскай лялькі Сяргея Драздова **"Мужчынскі погляд"** — да 20 ліпеня.
■ Выстава моды і аксэсуараў эпохі Рамантызму з калекцыі Ігара Сурмачэўскага **"І паланэз пачаць пара"** — да 13 студзеня 2018-га.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Лекторый **"За кубачкам гарбаты"**, прысвечаны чатыром відам народнай творчасці. "Народны строй" — 10 чэрвеня, "Саломаляццё" — 17 чэрвеня. Пачатак лекцыяў а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 226 09 22.

Экспазіцыі:
■ Абноўленая экспазіцыя **"Старажытная Беларусь"**.
■ "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
■ "Мастацтва ў гарадской культуры XIX — XX стст.". **■ Бестэрміновая акцыя "Адзіны білет"**, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць сем музеяў, набыўшы ўсяго адзін білет у любы з іх.
■ Акцыя **"Вольнае піяніна"** — кожны дзень з 16.00 да 19.00. **Выставы:**
■ Выстава **"Скарына — асветнік-гуманіст"** — да пачатку кастрычніка.
■ Выстава **"Сімвалы савецкай эпохі"** — да 24 чэрвеня.
■ Выстава **"Рабінская дынастыя Медалье"** — да 24 чэрвеня.
■ Выстава **"Мясцовае насельніцтва"** (фотаздымкі часоў Першай сусветнай вайны з калекцыі Уладзіміра Багданава) — да 30 чэрвеня.

Філіялы музея ДОМ-МУЗЕЙ І З'ЕЗДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

■ **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўнены новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
■ Выстава **"Шлях зброі: ад клінка да карабіна"** — да 6 жніўня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 12.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Шматвектарнасць знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь"**.
МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 237 46 94; 291 99 51.
Экспазіцыі:
■ "Геалогія і палеанталогія".
■ "Сезонныя змены".
■ "Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін".
■ "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
■ "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".
■ "Ахоўныя прыродныя участкі, рэдкія віды жывёл".
■ "Выстава насякомаедных раслін".
■ Выстава **"Жывыя цмокі"** — да 25 лютага 2018-га.
г. Мінск, вул. Багдановіча, 9а.
Тэл.: 237 46 94.
■ Выстава **"Насякомыя і не толькі"** — да 31 ліпеня.
г. Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра "Электрон").
Тэл.: +37529 123 60 53.
■ Выстава **"Сафары парк"** — да 1 верасня.
■ Выстава **"Дзівосны свет матылькоў"** — да 11 верасня.
■ Атракцыён **"Лазерны квэст"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ "Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях".

■ "Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.". **■ "Беларуская музычная культура XX ст."**.
■ "Тэатральная культура Беларусі XX ст."
■ Выстава **"Чароўныя мелодыі гліны"** — да 10 чэрвеня.
■ Выстава рэтра-электрагітар **"Зроблена ў СССР"** — да 1 жніўня.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава **"Уладзіслаў Галубок. Вяртанне"** — да 12 чэрвеня.
Майстар-класы:
■ **Дэкупаж** для творчых дзяцей і падлеткаў ад 5 да 14 гадоў — кожную суботу аб 11-й.
■ Інтэрактыўныя музычныя заняткі **"Асновы ацёрскага майстэрства"** для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Свядрова, 4.
Тэл.: 327 10 75.
Пастаянная экспазіцыя.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.
Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
■ Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; + 37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Міжнародны выставачны праект **"Заходняя Беларусь: гісторыя паўсядзённасці"** — да 30 верасня.
Сектар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці
■ Часовая экспазіцыя **"Зямля і кветкі"** сучаснай мастачкі Таццяны Чарных — да 13 ліпеня.
Ратуша
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Анімацыйная праграма **"Немагчымае магчыма: на аўдыенцыі ў войта!"**
Другі паверх Слуцкай брамы
■ Часовая экспазіцыя **"З малітвай на вуснах"** — да 30 верасня.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.
■ Пастаянная экспазіцыя.

■ Міжнародная выстава **"Ultima ratio Regum. Беларусь у Паўночных войнах сярэдзіны XVII — пачатку XVIII стст."** — да 24 верасня.
■ Выстава акарвэрльных твораў Раманаса Барысаваса **"Паэзія руін"**.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.
Экспазіцыі:
■ **"Якуб Колас. Жыццё і творчасць"**.

■ Стацыянарная выстава **"У хвалюх няспынага руху: аўтамабільнымі шляхамі Коласа"** — да 30 верасня.
■ Выстава **"Мой мілы сын..."**, прымеркаваная да 100-гадовага юбілею з дня нараджэння Юрыя Канстанцінавіча Міцкевіча (1917 — 1941), сярэдняга сына народнага паэта Беларусі Якуба Коласа.
■ Выстава **"Польскія пісьменнікі 20-30-х гг. XX стагоддзя"** — да 26 чэрвеня.
■ Экспазіцыя **"Скелп"** на сядзібе Якуба Коласа ў гаспадарчай пабудове.
■ Інтэрактыўная гульня **"Таямніцы дома Песняра"**.
■ Тэатралізаваныя экскурсіі па казках, апрацаваных Якубам Коласам, для школьнікаў малодшага ўзросту.
■ Музейна-педагагічны праект **"Крочам у школу разам з Коласам"**.
■ Пешая экскурсія **"Мясцінамі Коласа ў Мінску"**.
Акцыі:
■ **"Самы лепшы дзень"** (дзень нараджэння ў музеі).
■ Віншаванне ад музея, фотасесія **"У дзень вяселля — у музей!"**
■ Музейная творчая майстэрня.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ
г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

Экспазіцыі:
■ Пастаянная экспазіцыя **"Шляхі"** з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей **"Хлопчык і лётчык"**, галаграфічным тэатрам.
■ Юбілейная выстава **"Беларускай песні ўладар"**, прысвечаная 135-годдзю з дня нараджэння Янкі Купалы, — да 16 чэрвеня.
■ Інтэрактыўныя музейныя праграмы **"У пошуках папараць-кветкі"**, **"Вячоркі"**.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска
ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.
Экспазіцыя:
■ **"Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва"**.
■ Выстава фотаздымкаў Таццяны Латанскай (Украіна) **"Жывое сонца"** — да 25 чэрвеня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ **"Мастак. Грамадзянін. Герой"**. Прысвечана ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
■ Выставачна-інтэрактыўны праект **"Сустрача з майстрам"**.
■ **"Мінск губернскай Шляхецкай побыт"**.
■ Выставачны праект **"Мост. Ад Рэмбранта да Апеля"** — да 18 чэрвеня.
■ Выстава твораў Іосіфа Грынберга і Аляксандра Родзіна **"Ме-**

ТАМАРФОЗЫ. СТАРЫ ТЭЛЬ-АВІЎ. НАСТАЛЬГІЯ — да 25 чэрвеня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:
■ **"Мінск у гістарычнай прастору. Картаграфічны кабінет"**.
■ **"Мінск сярод сяброў. Гароды-пабрацімы сталіцы Беларусі"**.
МУЗЕЙ "ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.
■ Выстава жывапісу Эміліі Фокінай **"Дзіўныя звяры"** — да 27 жніўня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:
■ **"Кола часу"** — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.
■ Выстава **"Мастацкія палотны "Мінскае палатно-Пакроў"** (мастацкія палотны, ручнікі, швейныя машыны).
■ Выстава **"Вышываная прыгажосць"** — да 11 чэрвеня.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 18. Тэл.: 321 24 30.

■ Новая экспазіцыя **"Мінская конная чыгунка"**.
■ "Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж" (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
■ Віртуальная гульня **"Карэтны майстар"**.

АРТ-ГАСЦЁЎНА "ВЫСОКАЕ МЪСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

■ Выстава Эльгі Паповай і Ірыны Калеснікавай **"Дзіцячымі вачамі"** — да 18 чэрвеня.

ГОМЕЛЬСКИ АБЛАСНЫ МУЗЕЙ ВАЕННАЙ СЛАВЫ
г. Гомель, вул. Пушкіна, 5.
Тэл.: (8-0232) 77 57 41.

■ Пастаянная ваенна-гістарычная экспазіцыя.
■ Пастаянная выстава тэхнікі на адкрытай пляцоўцы.
■ На тэрыторыі працуе пнеўматычны цір.
■ **"Музей крыміналістыкі"**.
■ Выстава халоднай зброі **"Для моцных духам..."**
■ Выстава **"Броня крепка"**.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:
■ **"Прырода Лідчыны"**.
■ **"Сучаснае мастацтва краю"** (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло). **Выставы:**
■ Выстава **"Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурашвера"**.
■ **"Вядзём пачатак мы ад Гедыміна..."**
■ Мемарыяльны пакой **Вялянціна Таўлая**.
■ Выстава са збору А.Фішбайна **"Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст."**.

■ Музейна-вобразная зала **"Хрушчоўка 60-х"**.
■ Выстава **"Вайны свяшчэнных старонкі"**.
■ Выстава **"Надзейны шчыт краіны"**.
■ Выстава **"Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт"**.
■ Выстава **"Жыве мая ліра нанова!"**, прымеркаваная да 140-годдзя з дня нараджэння Цёткі (Алаізы Пашкевіч).

ІЎЕЎСКІ МУЗЕЙ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР
г. Іўе, вул. 17 верасня, 9.
Тэл. (8-01595) 2 68 96.

■ Экспазіцыя **"Пад адзіным небам праз стагоддзі"** ("Карэнная насельніцтва Іўеўшчыны", "Беларускія татары").
■ Выставы **"Беларускія юрэй", "Другая сусветная вайна"**.
■ Выстава мугіроў Эміліі Шабановіч **"Крок да Усявышняга"**.
■ Прадстаўленні лялечнага тэатра **"Батлейка"**.

НАВАГРУДСКІ ГІСТАРЫЧНА-КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудак, вул. Гродзенская, 2. тэл. (8-01597) 2 14 70.

■ Пастаянная экспазіцыя: **"Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны"**.
г. Навагрудак, вул. Мінская, 64-66.
■ **Экспазіцыя:**
"Музей юрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДКУ
г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

■ **Пастаянная экспазіцыя:**
"Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
■ **Пастаянныя выставы:**
"Свято кухні Міцкевічаў", "Малюнкі сельскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і народы".
■ Выстава фотаздымкаў Тэафіла Барэці (1860 — 1910 гг.) **"Віды Навагрудчыны і Нясвіжа канца XIX ст."** — да 20 чэрвеня.
■ Мастацкая выстава **"Краявіды Радзімы"** (з фонду музея) — да 20 чэрвеня.

ГАЛЕРЭІ "УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

■ Выстава твораў Дзіяны Каласовіч **"Лад жыцця"** — да 15 чэрвеня.
■ Выстава юных мастакоў з Беларусі і Расіі **"Красаванне"** — да 15 чэрвеня.
■ Выстава **"Свет сюррэалізму Ігара Карпава"** — з 16 да 28 чэрвеня.
ПАЛАЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.
■ Выстава партрэта **"Псіхалогія вобраза"** — да 25 чэрвеня.
■ Праект Алеся Квяткоўскага **"Песні дрыгвы"**, прымеркаваны да 65-годдзя мастака — да 18 чэрвеня.
■ Юбілейная выстава мастака Аляксандра Дзяшко — да 18 чэрвеня.
■ Выстава твораў Міколы Купавы **"Айчына светлая мая"**, прысвечаная 50-годдзю творчай дзейнасці мастака — да 18 чэрвеня.

■ **13** — **"Тры Жызэлі"** (драма) А.Курэйчыка.
■ **14** — **"Адэль"** (гісторыя каханьня) Я.Таганова.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛЬКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2.
Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

■ **12, 13** — **"Піліпка і Ведзьма"** (казка для дзяцей ад 5 гадоў) С.Кавалёва.
■ **14** — **"Дзед і Жораў"** В.Вольскага.
■ **15** — **"Вясёлы Дарафей"** (інтэрактыўная казка).
■ **16, 17** — **"Дапытлівае спяння"** Р.Кіплінга. Пачатак спектакляў у 10.30.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44.
Тэл./факс: 334 60 08.

■ **11** — **"Летні"** (вечар сучаснай харэаграфіі).
■ **12** — **"Усе мышы любяць цырк"** (неверагодная гісторыя пра сілу мастацтва) В.Буслаевай. Пачатак аб 11-й.
■ **12** — **"Адамавы жарты"** (камедыя) С.Навуменка.
■ **13, 14** — **"Залатое сэрцайка"** (інтэрактыўная казка) С.Навуменка. Прэм'ера. Пачатак аб 11-й.

■ **10** — **"Дуброўскі"** (мюзікл у 2-х дзях) К.Брэйтбурга.
■ **11** — **"Сільва"** (аперэта ў 2-х дзях) І.Кальмана.
■ **13** — **"Юнона і Авось"** (рок-опера) А.Рыбнікава.
■ **14** — **"Таёмны шлюб (Граф Люксембург)"** (аперэта ў 2-х дзях) Ф.Легара.
■ **15** — **"Шалом Алейхем! Мір вам, людзі!"** (мюзікл у 2-х дзях) А.Хароскі.
■ **16** — **"Вяселле ў Малаўцы"** (музычная камедыя ў 2-х дзях) Б.Аляксандрава. Пачатак спектакляў а 19-й.

ТЭАТРЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.
Балетнае лета ў Вялікім
■ **11** — **"Лебядзінае возера"** (балет у 3-х дзях) П.Чайкоўскага. У партыі Адэты-Адэліі — Настасся Шаўчэнка (Украіна), Зігфрыда — Сяргей Крываконь (Украіна).
■ **12** — **"Лебядзінае возера"**. У партыі Адэты-Адэліі — Ніно Самадашвілі (Грузія), Зігфрыда — заслужаны артыст Расіі Ігар Колб (Расія).

■ **13, 14, 15** — Гастролі тэатра **"Астана балет"**.
■ **16** — Гран-па з балета **"Пахіта"** Л.Мінкуса; **"Санеты"** П.Уорлака і Р.Воан-Уільямса; **"Шэць танцаў"** В.А. Моцарта (балеты ў адной дзеі).
■ **15** — **"Брава, Карант!"** (канцэрт да юбілею заслужанага артыста Рэспублікі Беларусь канцэртмайстра Георгія Каранта). Камерная зала імя Л.П.Аляксандраўскай. Пачатак у 19.30.
БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ АКАДЭМІЧНЫ МУЗЫЧНЫ ТЭАТР
г. Мінск, вул. Мяснікова, 44.
Тэл.: 200 81 26.